

श्रीगणेशायनमः॥ हरिः ओ३म्॥ विद्येश्वरं नमस्कृत्य लक्ष्मीनारायणो गुरुः॥ वाणीयज्ञेश्वर
 राचार्यं दक्षिणामूर्तिमेव च॥ बोधायनं भवस्वामिभाष्यकारं मुकुमुकुः॥ कंठपाठाय वा
 लानां बोधायनमतानुगं॥ कर्मांतद्वेधगृह्योक्तविशेषैः सहितं स्फुटं॥ प्रयोगरत्नं तनुते
 वेंकटेश्वरदीक्षितः॥ आमावास्येन वापौर्णमासेन वा हविषायक्ष्यमाणो भवति सपुस्ता
 देवहविशतं च नमुपकल्पयत एकाहेन वा द्वेहेन वा यथर्तुचंद्रमसं वानिर्जयसंपूर्ण
 वा विज्ञाय रात्रिसंधिमसर्वणि सायाह्नसंधिमसर्वणि दिवासंधिमसर्वपूर्वेद्युर्वा सो
 यमाहिताग्निरुपवसथायेह न्युरा प्रातरग्निहोत्रासिठकानुपसाधयेदन्वाधाना
 र्थान्कुते प्रातरग्निहोत्रे ब्रतोपायनीयं पाचयित्तस्य ब्राह्मणप्रतिपाद्याश्नीयात्सर्वि
 मिश्रं दधिमिश्रमक्षारलवणं सर्वमेतदहः कोशीधान्यं वर्जयेदन्यत्र तिलेभ्यः पुन्या एवो

छिदं दद्यान्नस्त्रियमुपेयात्सयदिकेशश्मश्रुवापयिष्यमाणस्यात्केशश्मश्रूणि वापयि
 त्वालोमानिसंहृत्य नखानि निहंत्यीत सपत्नीकस्तीर्थे स्नायादहंत वासः परिधाय न
 वनीतेनाभ्यंजीत मुखमग्रे नुलोममंगानि त्रैककुदेनान्येन वाजनेनाजीताथ त्विग्वेदकर्म
 णि प्रयोक्ष्यन्तादित एव तीर्थे स्नात्वोदेत्याहंत वासः परिधाय शुद्धो हवैशुचिः पूतो मेध्यावि
 पाप्मा ब्रह्मचारी सहकारिप्रत्यय आचतुर्थात्कर्मणो भिसमीक्षमाणः प्राह्मुखः प्रदक्षि
 णं यज्ञोपवीतमजिनं वासः सूत्रं बाधुत्वा देवानिकर्मणि करोति दक्षिणामुखः प्रसव्यं प्रा
 चीनावीतीपि न्याणितिष्ठन्नासीनः प्रह्लावायथान्यायमुत्तरत उपचारो विहारस्तथापवर्गो विप
 रातं पित्र्येषु पादोपहृतं प्रक्षालयेदंगमुपसृज्य सिचं वाप उपसृजेदेवं छेदनभेदनखनननिर
 सनपित्रराक्षसैर्नैऋतरीद्रेषु नमंत्रवता यज्ञांगेनात्मानमभिपरिहरेदभ्यंतराण्यज्ञांगानि

६
२

वाह्याऋत्विजः पत्नी यजमाना हत्विग्भ्योऽन्तरतमो यज्ञांगेभ्यः आज्यमाज्या द्रवीषिहविर्भ्यः प
शुः पशोः सोमः सोमादग्नयो यथा कर्म त्विजो न विहारादिभिर्पयविर्ते रन्त्याऽसुरवाः प्रत्यं
उगच्छंतो दक्षिणमः संप्रत्यऽसुरवाः प्राङ्गच्छंतः सव्यमभिपययविर्ते रन्तरेण चात्वालोक
यज्ञस्य तीर्थमावात्वाल आहवनीयो कुरोततः कर्तारो यजमानः पत्नी च प्रपद्ये रन्संस्थि
ते च निर्गच्छेयुर्विसंस्थिते चोत्करदेशान्नाप्रोक्षितमप्रपन्नं हितं काष्ठसमिधं वाभ्यादध्या
देकैकस्योदकैर्मंडलुरुपात्तस्योत्पवनमंत्राचमनमंत्रप्रोक्षणानि कुर्यादा त्विज्यं करिष्यमा
ण आत्मनः शुद्ध्यर्थं पवनमंत्राचमनमंत्रप्रोक्षणानि करिष्ये इति संकल्प्य त्रेधा विभक्तैः सप्त
भिः सप्तभिर्दभैर्भुवमग्रे सप्तभिः कंठा उपर्युन्मृज्या न्यैः सप्तभिर्नाभेरा कंठमन्यैः सप्तभिर्ना
भेरा गुल्फमेतान् सव्या गुल्यंतराल सक्तानां भुक्ष्योदकैरस्य अपउपस्पृश्य स्मार्तेनाचम्यमं

त्रेणाचामेतिरः पवित्रमस्त्रिं गाभिः पिबेदापो हिष्ठा यो वस्तस्मा इति व्याहृतिभिर्द्विस्त्रिर्वोष्ठो
परिमृजेत्सकृन्मुखं शुभ्रं स्पृश्य सव्यं पणिपादौ च प्रोक्ष्य सजलां गुल्यां गानि संमृशते शिरश्चक्षु
षीनामिकेश्रोत्रे हृदयं च अपउपस्पृश्या न्यैः सप्तभिरात्मानं मार्जयत्यस्त्रिं गाभिर्वारुणीभि
र्हिरण्यवर्णाभिः पावमानीभिर्वाहृतिभिरन्यैश्च पवित्रैर्दधिक्राव्या आपो हिष्ठा यो वस्तस्मे
यचिद्धि ते यत्किंचेदं किं वा सो हिरण्यवर्णाः निधनपवमानः सुवर्जनो भूर्भुवः सुवः कया
नश्चित्रः नरत्समं दीधावति शं नो देवी रभिष्टय इत्यथाप आचम्य प्रयतो भवत्यध्वर्युरात्मा
नं पवयित्वा यजमानं पत्नी च पवयिस्ति ॥१॥ अथ यजमानः सपत्नीकः सत्त्विकतीर्थे न वि
हारं प्रविश्य सक्षिप्ते मत्सीर्षपत्यं प्राकूलान्दर्भान्स्तस्तीर्य तेषु प्राऽसुरवो यजमान उपवि
दिक्षिणां पत्नी मुत्तरानृत्विज उपवेश्य विद्मेश्वरं ध्यात्वा प्राणानायम्य यज्ञाधिदेवतं वि

॥ २ ॥ सुमहापुरुषं ध्यायेत्पुरुषं वेदं सर्वं यद्वत्तं यच्च भव्यं मिति श्रद्धा माह्वय जपति ॥ याः पुरस्ता
 ॥ ३ ॥ त्रस्रवंस्युपरिष्ठात्सर्वतश्च यास्ताभीरश्मिपवित्राभिः श्रद्धां यज्ञमारभे ॥ देवा गानु
 विदो गानुं यज्ञाय विंदत मनसस्पतिना देवेन वा ताद्यज्ञः प्रयुज्यतां श्रद्धा हि सत्येन त्वा क
 यामीत्याकूत्या वेदनं करोत्याकूत्यैत्वा कामायत्वासमृधेत्वा पुरोदधे अमृतत्वाय जीवसे आ
 कूतिमस्यावसे काममस्य समृध्या इन्द्रस्य युंजते धिय आकूतिं देवी मनसः पुरोदधे यज्ञस्य
 माता सुहवामे अस्तु यदि छाभि मनसा सकामो विदेय मे न त्पुदये निविष्टे मिति देशकालो
 संकीर्त्यमम उपात्त समस्तदुरितक्षयद्वारेभ्युत्कामनसा त्रिः संकल्पयते त्रिरुच्चैः श्रीपरमेश्व
 रप्रीत्यर्थं पौर्णमासेन हविषायक्ष्य इति पौर्णमास्यां श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं मामावा स्येन ३
 हविषायक्ष्य इत्यमावास्यायामृत्विजः समीक्ष्या हतन्मऋध्यतां तन्मे समृध्यतां तन्मे सप

धतां काम इत्यथ त्विजां प्रतिवचनं तत्तन्मध्यतां तन्मे समृध्यतां तन्मे संपद्यतां काम इत्येतथेति य
 जमानस्य प्रतिवचनं केचन द्रव्यदेवतासंकल्पयन्ते पौर्णमासे हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय आग्ने
 योष्ठाकपालः पुरोडाशो ग्नीषोमीय उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमीय एकादशकपालः पुरो
 डाश इन्द्राय वैमृधायेकादशकपालः पुरोडाशो ग्निरग्नीषोमावग्नीषामाविंदो वैमृधश्च प्रधा
 नदेवता एवमात्मकेन सांगेन कर्मणायक्ष्य इति पौर्णमास्यां मामावा स्ये हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय
 आग्नेयोष्ठाकपालः पुरोडाशो वैष्णव उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमावग्नीषामाविंदो वैमृधश्च प्रधा
 नदेवता एवमात्मकेन सांगेन कर्मणायक्ष्य इत्यमावास्यायामसंनयन आमा
 वास्ये हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय आग्नेयोष्ठाकपालः पुरोडाशो वैष्णव उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमा
 वास्ये हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय आग्नेयोष्ठाकपालः पुरोडाशो वैष्णव उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमा
 वास्ये हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय आग्नेयोष्ठाकपालः पुरोडाशो वैष्णव उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमा
 वास्ये हि संबन्धि हविर्ब्रह्मिमय आग्नेयोष्ठाकपालः पुरोडाशो वैष्णव उपांशुयाजीयश्च रुग्नीषोमा

ता एव मासकेन सांगन कर्मणा यक्ष्य इति संनयतः ॥ २ ॥ अथ त्विजो हणीते स्यामिष्यामित्युक्ते
 स्वाध्वर्युं ब्रह्माणं त्वा हण इति ब्रह्माणं होतारं त्वा हण इति होतारमाग्नीध्रं त्वा हण इत्याग्नीध्र
 मपि वा ब्रह्माणं होतारमध्वर्युमाग्नीध्रं ब्रह्मोस्मि करिष्यामीतीतरेषां प्रतिवचनमा त्विज्यं
 करिष्यं त उन्तरेण गार्हपत्यमुपविश्य जपंती उदेव हर्मनुर्यज्ञनीर्हस्यति रुक्थामदा निश
 ं सिषट्तिश्वे देवाः सूक्तवाचः पृथिविमातर्मा माहिः सीमुधुमनिष्ये मधुजनिष्ये मधुव
 क्ष्यामिमधुवदिष्यामिमधुमती देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवंतु
 शोभाये पितरो नुमदं त्वित्यध्वर्युर्यजमानो वा देवा गातुविदो गातुं यज्ञाय विंदत मनसस्पति
 ना देवेन वाताय ज्ञः प्रयुज्यतामिति जपित्वा दक्षिणाग्निमाहवनीयं च विदुस्त्यविद्व्याभिर ४
 ज्ञयेग्नीनन्वा दध्यानि सृभिस्ति सृभिरेकैकं यजमानो याग होमसमिदाधाननिनयनादि

पुविनियोगगतदेवताशब्दं चतुर्थ्यंति मुक्ता इत्याणित्यजेत्याद्व्यप्रक्षेपादग्नय इदं नम
 मेत्यादिन्यायविदां संप्रदायो हविषिगृहीते तां तां देवतां ध्यायेदित्याचार्यमतिरथ जघनेन ग
 र्हपत्यमुपसृष्टं कृत्वा त्रीणिकाष्ठानि गार्हपत्येभ्या दधाति ॥ ममाग्नेवर्चो विहवेष्टस्तु वयं त्वं धा
 नास्तनुवं पुषेम ॥ मयं नमंतां प्रदिशश्च तस्त्रस्त्वया ध्यक्षेण पृतना जयेम स्वाहा ॥ मम दे
 वा विहवे संतु सर्व इंशवंतो मरुतो विष्णुरग्निः ॥ ममां तरिक्षमुरुगोपमस्तु मस्यं वातः पवतां का
 मे अस्मिन्साहा ॥ मयि देवा इविणमायजंतां मय्या शीरस्तु मयि देव हृतिः ॥ देव्या होतारा वि
 निषंत पूर्वैरिष्टा स्याम तन्वा सुवीरा स्वाहेत्यूर्ध्वं शुस्त्रीण्यन्वाहार्यपवने मस्यं यजंतु मम
 घानि हव्या कूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ॥ एनो मानिगां कतमच्च नाहं विश्वे देवा सो अधि
 वोचता मे स्वाहा ॥ देवीः षड्वरुरुणः कृणोत विश्वे देवा स इह वीरयध्वं ॥ माहास्महि प्र

२० जमामातनूभिर्मारधामद्विषतेसोमराजन्त्वाहा॥अग्निर्मन्युं प्रतिनुदन्तुरस्ताददधो गोपाः परिपादि
 ९ नस्त्वं॥प्रत्यंचोयंतु निगुतः पुनस्तेमेषां चित्तं प्रबुधा विनेशत्वा हेति प्रकृस्त्रीण्या हवनीये धाता धा
 तृणां भुवनस्य यस्य तिर्देवः सवितारमभिमातिषाहं॥इमं यज्ञमश्विनो भास्व हस्यतिर्देवाः पातु
 यजमानं न्यथात्वाहा॥उरुव्यचानो महिषः शर्मयः सदस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुधु॥सनः प्रजा
 ये हर्यश्वमृदयेन्द्रमानो रीरिषो मापरादा स्वाहा॥येनः सपत्ना अपते भवं त्विन्द्राग्निभ्यामवसी
 धामहे नान्॥वसवोरुद्रा आदित्या उपरिस्पृशं मोघं चेतारमधिराजमक्रन्त्वा हेत्युत्तरेणा
 हावनीयं तिष्ठं दशमीं निगदेदवंचिमिन्द्रममुतो हवामहे योगे जिह्वनजिदश्वजिद्यः॥इमं नो य
 ज्ञं विहवेनुषस्वा स्य कुर्मो हरिवो मे दिनं त्वेति॥३॥अथ गार्हपत्यास्त्रक्रम्याग्नीन्त्समार्जन्या तृणपा
 स्तन्यरिसमूहं त्वद्भिः पर्युक्ष्य गोमयेनोपलिप्य गंधाक्षतेरलंकृत्येधनान्युपकल्पयंत उपवसथस्य

रूपं कुर्वत्यथोपवसथीयेहन्यज्ञोपवीत्यपआचम्याग्नेणाहवनीयं परीत्याग्नेणाहं न्वाहार्यपचनं स्वाय
 तन उपवेश्य यजमानस्तिरः पवित्रमपआचामति॥पयस्वती रोषधयः पयस्वती रुधां पयोपां पयसो
 यत्ययस्तेन मामिन्द्रसंसृजेति द्विरेतेन यजुषा सकृत्तृष्णीमथाहवनीयं समंतं परिषिच्याग्नये ब्रतपतये
 वायवे ब्रतपतये आदित्याय ब्रतपतये ब्रतानां ब्रतपतये चाहवनीये समिध आदधात्यग्ने ब्रतपते ब्रतं च
 रिष्यामि तच्छुकेयंत न्मेराध्यतां स्वाहा॥वायो ब्रतपते अग्निस्त्य ब्रतपते ब्रतानां ब्रतपते ब्रतं च रिष्यामि त
 छुकेयंत न्मेराध्यतां स्वाहेति पुनः परिषिचति॥४॥अथास्य ब्रतोपेतस्य पर्णं शाखा मांछेति प्राङ्गो द
 ङ्गावाचं यमोषत्रवावेत्यन्मन्यते साया प्राची नो दीची वा बहुपर्णा बहुशाखा प्रतिशुष्का ग्राभवति तामा
 छिनतीषेत्वेत्यप उपस्पृश्यानुमृज्या हर्जेत्वेति नयाषडवमान्वत्सानपाकरोति वायवस्तेति पुंसामु
 पायवस्तेति स्त्रीणां यद्यन्यतरेस्युर्नैवमंत्रं परिजत्यात्सुतिक्त्संमंत्राहस्तिर्येषां मातृः प्रेरयति देवो
 वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण आप्यायध्वमग्निं यादेव भागमूर्जस्वतीः पयस्वतीः प्रजावती

६० रनमीवाअयश्माभावस्तेनईशानमाघशंसोरुद्रस्यहेतिःपरिणोवृणक्लितियजमानमीक्षतेध्रुवाअ
 ६१ स्मिन्नोपतौस्यातबद्धीरित्यथेतांशारवामग्रेणाहवनीयंपर्याहृत्यपूर्वयाद्वाराप्रपाद्यजघनेनगार्हपत्य
 मग्निघेनस्युद्धृतियजमानस्यपश्चन्याहीतिनुयदिसंनयतियद्युवेनसंनयतिबर्हिःप्रतिपदेवभव
 ति॥४॥अथजघनेनगार्हपत्यंनिधेनसिदमादत्ते॥देवस्यसवितुःप्रसवेश्विनोर्बद्धिभ्यांपूछोहस्ता
 भ्यामाददइत्यादायनंसंनयनिधायदक्षिणेनाभिमृशंजपतियज्ञस्यघोषदसीतिगार्हपत्येप्रतित
 पतिप्रत्युष्टरक्षःप्रत्युष्टाअरातयइत्यथाहवनीयमभिप्रेतिप्रेयमगाद्धिषणाबर्हिरक्षमनुना
 कृतास्वधयावितृणतआवहंतिकवयःपुरस्ताद्देवेभ्योजुष्टमितिवेदिंप्रत्यवेक्षतइहबर्हिरासद
 इत्यथाहवनीयात्रीन्वाचतुरोवाप्राचःप्रक्रमान्प्रक्रम्यतांदिशमेतियत्रबर्हिवेत्यन्मन्यतआ
 दृतंवायजुषाकरोतिदर्भस्तंबमसिदेनपरिगृह्णातिदेवानांपरिपूतमसीतित्रिर्यजुषायत्रत्रिरि
 तित्रिरेवमंत्रं ब्रूयात्रिःकर्मावर्तयेदित्यथेनंसंनयेकृत्वासिदेनोर्ध्वमुन्माष्टिर्वर्षदत्तमसीत्यसिदेनो

पयच्छतिदेवबहिर्मत्वान्वआतिर्यकपर्वतेराध्यासमित्याछिनत्याछेतातेमारिषामित्यपउप
 स्पृश्याछेदनान्यभिमृशतिदेवबर्हिःशतवत्प्रांविरोहेत्यात्मानंप्रत्यभिमृशतेसहस्रवत्
 प्राविषयंरुहेमेत्यपउपस्पृश्यसर्वशएवैनंस्तंबंलुनोत्यपउपस्पृश्यद्वेधाकृत्वाप्रस्तरम
 र्धंसनत्याभ्यर्धाच्चैनंसंनयनिदधातिपृथिव्याःसंपृचःपाहीतितूष्णीमत्तर्ध्वमयुजोमु
 ष्ठीन्कमद्वितालुनोतिसंनयनिदधत्रीन्वापंचवाससवानववैकादतावायवतोवायथा
 वेद्यलंसन्यतेथत्रिरन्वाहितंशुल्वंप्रदक्षिणंकृत्वाद्धिगुणीकुर्वन्नपसंलैरावेद्यत्यदित्येरा
 स्तासीतितदुदीचीनाग्रंनिधायतस्मिन्नत्रीन्वापंचवामुष्ठीन्क्रमेणसंभरतिसुसंभृतात्वासं
 भरामीतिसंनयतीद्राण्येसंनहनमितिग्रंथिकरोतिपूषातेग्रंथिग्रंथ्नात्वितिशुल्वायंतोसम
 स्यावेद्यपश्चात्प्रांचमुपगृह्णतिसंतेमास्त्यादित्यथेनडुयच्छतइंद्रस्यत्वाबाहुभ्यामुद्यच्छति

६ शीर्षनिष्ठमधिनिधने हस्यते मूर्ध्नि हिरामीत्येत्युर्वतरिक्षमन्विहीत्येत्यांतेर्वदिस्फे शकले वोपसा द
 ७ यतिदेवं गममसि इति तदुपरीव निदधाति यत्र गुप्तं मन्यते तूष्णीं परिभोजनीयानि तु नोति वेदार्थं चाप उप
 स्पृश्य सकृदा छिन्नं समूलं परिस्तरणीयांश्च पितृभ्य आछिनत्य मावास्या यां स्वादिरं पाठाशं याज्ञिकं वे
 ध्मं छित्वा प उपस्पृश्याथ तथैव त्रिरन्वाहितं तूष्णीं शुल्बं कृत्वा तस्मिन्नेकविंशतिदारुमिध्मं संभरति
 यत्कृष्टो रूपं कृत्वा प्राविशस्त्वं वनस्य तीनून तस्त्वामेकविंशतिधा संभरामि सुसंभृतेति तत्राष्ट
 दशसमिधः प्रादेशाश्च त्रयः परिधय उरः संमितस्तु विष्टो मध्यमो नामिका कनिष्ठिका समौ बाहु
 मात्रावितरौ तूष्णीं ग्रंथिकरणादि बर्हिर्वदुपरि निधानाद्देवं त्संजुं करोति शुल्बात्प्रादेशो छित्वा
 प उपस्पृश्य वेदं वेदाग्रं च पात्रेष्वपि सजति पोर्णमास्यां यंकं च नकाष्ठमुपवेषं कृत्वा जघनेन गार्हपत्यं ७
 निदधाति आमावास्यायामत्र वेदं करोति वेदादानादि प्रागुत्तरात्परिग्रहादयं वेदस्त्रिहस्त्यथ वैश्व

देवं कृत्वा पराङ्मुखो यजमानः पिंडं पितृयज्ञेन चरति ॥ अथैतस्येशाखायैषर्णा निप्रच्छिद्या प उपस्पृश्य
 तृतीयमस्य गारे निवपेत् तृतीयमंतर्वदि निवपेत् तृथेन वस्तानां धूननं करिष्यन् शाखाया मेव नि
 दध्यादथैनामधस्तात्परिवास्या प उपस्पृश्य जघनेन गार्हपत्यं कृत्वा विमदुपवेषाय निदधात्यथास्याः
 प्रादेशमात्रं प्रमायमूले मूला निबध्नाद्विगुणां रज्जुं संप्रस्त्रायाग्रे प्राणिनिप्रभ्रीया देवमस्या अग्र
 मग्रेरभिसंपन्नं भवेत्येवं दर्भनाडीः प्रवेक्ष्य तत्रिहच्छाखापवित्रं करोति त्रिहस्त्यलाशो दर्भद्वयान्ना
 देश संमितो यज्ञे पवित्रं पोततमं पयो हव्यं करोतु मद्दति पयसैवेतां रात्रिमग्निहोत्रं जुहुयाद
 ग्निहोत्रो छेपेणं च प्रज्ञातं निदधात्यथ सायंकुते ग्निहोत्र उत्तरेण गार्हपत्यं तृणा संस्तीर्य तेषु च
 तुष्टयं न्यकृ संसादयति दोहनं शाखापवित्रं सां नाय्यतपन्योऽष्टात्या विनिपवित्रं कृत्वा तूष्णीं संस्तु
 ताभिरेनान्युत्तानानि प्रोक्षति शुं धधं देव्याय कर्मणे देवयज्याया इति त्रिस्त्रिंशजुषाथ जघनेन

२० गार्हपत्यमुपविश्योपवेष्टेणोदीचोंगागान्निरूहति तूष्णीनेषु सा न्नाय्यतपनीमधिश्चयति मात
 र्श्विनो घर्मे सिद्योरसि पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना ह ह्रस्वमाङ्गारिति द्वाभ्यां
 तस्यां प्राचीनायं शाखापवित्रं निदधाति वसूनां पवित्रमसि शतधारं वसूनां पवित्रमसि सहस्र
 धारमित्यथ गा आयतीः प्रतीक्षत एता आचरन्ति मधुमदुहानाः प्रजावतीर्य शसो विश्वरूपा वक्त्री
 भवंतीरुपजायमान इह वदंश्चोरमयनुगाव इति त्रिर्यजुषामहं द्र इति वायदिमहं द्र याजीभवत्यथा
 होपसृष्टां मे प्रब्रूतादिति दोग्धा वत्समुपसृज्य प्राहोपसृष्टेत्यथ पुरस्तात् लक्ष्णेभ्यामानयन्तं पृच्छति का
 मधुक्षः प्रणो ब्रूही दायह विरिन्द्रियमिति महं द्रायेति वा प्रत्याह गंगां यस्यां देवानां मनुष्याणां प
 योहितमिति तामनुमंत्रयते सा विश्वायुरिति पुनरुपसर्गप्रश्नायुपसृष्टा रिन्द्रियमिति प्रत्याह
 यमुनां यस्यामिति तामनुमंत्रयते सा विश्वव्यादिति पुनरेवोपसृष्टा मिन्द्रियमिति प्रत्याह सरस्व

तीयस्यामिति तामनुमंत्रयते सा विश्वकर्मेति तिसृषु दुग्धा सुवाचं विसृज्य ते बहु दुग्धी दाय देवेभ्यो
 हव्यमाप्यायतां पुनर्वसेभ्यो मनुष्येभ्यः पुनर्दोहाय कृत्यतामिति महं द्रायेति वा विसृष्टवागत
 न्वारभ्य तूष्णीमुत्तराख्यवमादो हयित्वा दोहने पानीयसंशालनमानयति संपृच्य ध्वमृता च
 रीरूमिणीर्मधुमत्तमामं द्राधनस्य सानयति शाखामन्यत्र निधायै न तस्त्वामेक्षणेन सुश्रुतं कृतो
 दगुद्वास्याग्निहोत्रो छेषणमभ्यातनकियज्ञस्य संततिरसियज्ञस्य त्वासं ततिमनु संतनोमीति शी
 तीकृत्वातिरः शाखापवित्रं दध्ना तनक्ति सोमेन त्वा तनच्छी दायदधीति महं द्रायेति वा सुवेण त्रिरा
 तन्यचतुर्थे स्त्रुव आनयेद्यावतामूर्छयिष्यन्मन्यते आतम्यै वस्तोका ननुमंत्रयेतां त्रै वस्तोका
 नामंत इति कुतस्तोको हुनो द्रष्टो ग्नये हृतेनाकायस्वाहाद्यावापृथिवीभ्यामिति शाखां यथा
 यतनं निधायाथैन उदन्वताकं सेनवा वमसेनवारपि दधात्यदस्तमसि विस्त्रवेत्वा यज्ञायापि दधा

२० म्यहंअद्विररिक्तेनपात्रेणयाःपूताःपरिशोरनइतितउपरीवनिदधातियत्रगुह्यंमन्यतेविष्णोहव्यं
 १ रक्षस्वेतिदुग्धंलभमानस्यवत्सापाकरणप्रभृतिमंत्रान्त्सादयेदेतस्मिन्कालेशाखयाप्रातर्दीहाय
 वत्सानपाकरोतितूष्णीमारण्यमयश्चसायमश्रीयात्॥६॥अथप्रातर्हुतेनिहोत्रउत्त हवनीयंतिष्ठ
 हस्तावद्भिःसंमृशतेकर्मणेवांदेवेभ्यःशकेयमितिनक्तंपरिस्तीर्णाएवैतेग्नयोभवंतियद्युवाअपस्ती
 र्णाभवंतियथोत्पन्नंगार्हपत्यमेवाग्नेपुरस्तात्सोऽशभिःपरिभोजनीयेर्दभैःपरिस्तृणात्यथदक्षिण
 तःप्रागग्रेःसप्तदशभिरथपश्चादुदगग्रेरष्टादशभिरुत्तरतःप्रागग्रेःसप्तदशभिरैवमेवान्वाहार्यपच
 नंयपरिस्तृणात्येवमाहवनीयमथोत्तरेणगार्हपत्यंतृणानिसंस्तीर्यतेषुद्वंद्वंन्यंचियज्ञायुधानिसंसा
 दयतिस्पर्धंवरूपात्तानिवाग्निहोत्रहवणीचशूर्पंचाकृष्णाजिनंचशाम्यांचोत्तरवलंचमुसलंचदृषदं ९
 चोपलांचजुहूंचोपभृतंचस्रुवंचध्रुवांचप्राशिन्नहरणंचेडापात्रंचमेशणंचपिष्टोदपनींचप्रणीता

प्रणयनंचान्यस्तालीचवेदंचदरूपात्रीचयोऽंंचवेदपरिवासनंचधृष्टिंचेधप्रव्रश्चनंचान्वाहार्यस्ता
 लीचमदंतीचयानिचान्यानिपात्राणितान्येवमेवद्वंद्वंसंसाद्यासनानिकल्पयतिदक्षिणेनाहवनीयं
 ब्रह्मणसमपरेणयजमानस्योत्तरेणाहवनीयंप्रणीतायाउत्तरांवेदिश्रोणिमुत्तरेणहोतुरुत्तरआ
 ग्रीधस्यजघनेनगार्हपत्यंपत्याब्रह्माणंदक्षिणतउपवेश्ययजमानोपरेणाहवनीयंयवेत्यदक्षि
 णतउदरंतिष्ठत्वासन्नान्तृणैरिस्त्र्यापउपस्पृश्यासनउपविश्यब्रह्माणंवृणीतेभूपतेभुवनपते
 महतोभूतस्यपतेब्रह्माणंत्यावृणीमहेवीतहमेपुरोहितंयेनायन्तुत्तमस्वर्देवाअंगिसोदिवमित्य
 ध्वर्युःपरिभोजनीयैःपृष्ठ्यांस्तृणानिसंततांगार्हपत्यादाहवनीयात्॥७॥यज्ञस्यसंततिरसियज्ञ
 स्यत्वासंतत्येस्तृणामिसंतत्येत्वायज्ञस्यस्तृणामीत्यथवर्हिषःपवित्रेकुरुतेप्रादेशमात्रेसमेअ
 प्रतिष्ठिन्नाग्रेअनखलिन्नेइमोप्राणापानोयज्ञस्यांगानिसर्वशआप्याययंतोसंचरन्तांपवित्रेह

२० अशोधने इत्यथैने अद्धिरनुमा हि पवित्रे स्त्रो वैलु वी स्त्रो यज्ञिये स्त्रो वायु पूते स्त्रो विसोर्मन सा पूते स्त्रो य
 ३० ज्ञस्य पवने स्त्र इत्यथ स पवित्रो दकुंभः प्रादक्षिण्यमावृत्य प्रत्यङ्गादुत्थोत्तरेण गार्हपत्यमुपविश्य
 कंसं वाचमसं वा प्रणीता प्रणयनं याचति तस्मिंस्तिरः पवित्रमप आनयन्ता हव्रत्सं नपः प्रणेष्या
 र मियजमानवचं यच्छेति प्रस्तुतो वाचं यमः समं प्राणैर्धायिमाणो विषिचन् हरति पृथिवीमनसा ध्या
 यन्न नयापः प्रणयामीत्युत्तरेणाहवनीयं दर्भेषु सादयित्वा दर्भैः प्रछाद्य स पवित्रः प्रदक्षिण्यमावृ
 त्प्रत्यङ्गादुत्थोत्तरेण गार्हपत्यमुपविश्य कंसं वाचमसं वा प्रणीता प्रणयनं याचति तस्मिंस्तिरः पवित्रमप आनयन्ता हव्रत्सं नपः प्रणेष्या
 धीतं बर्हिः केतो अग्निः विज्ञातमग्निः वाक्पति होता मन उपवक्ता प्राणो हविः सामा ध्वर्युः
 वाचस्य ते विधेनामन् विधेम ते नाम विधेस्त्वमस्माकं नाम वाचस्यतिः सोमं पिबतु अस्मासु
 नृणां धादित्यादुत्थादने दक्षिणे नाग्नि होत्र हवणी सव्येन शूर्पं विषायत्वेति गार्हपत्ये प्रतिपत्तिप्र

MEMORIAL
 ३९

सुहंरक्षः प्रत्युष्ट अरातय इत्यथ जघनेन गार्हपत्यमग्निष्ठमनो भवति तस्मिन्कोष्ठाद्वापत्वाद्वाचरु
 पुरोडाशीयान्त्रीहीन्यवान्वावपंति तस्येत्यधुरो व्यभिष्टु शतिधूरसिधूर्वधूर्वंतं धूर्वतं योस्मां धूर्वति
 तं धूर्वयं वयं धूर्वाम इति प्रतिधुरमनो भिमं त्रयते त्वं देवानां मसि सस्मि तमं पप्रितमं जुष्टमं वः
 हितमं देव हतमम द्रुतमसि हविर्धानं दृष्टुं स्वमाङ्कारिति दक्षिणमक्षः पालिं क्रामेद्विस्तुत्वा क्रम
 तामित्यभ्यारुह्य प्रउगेशूर्पं निदधाति शूर्पे स्तुवं स्तुचि पवित्रे थपुरोडाशीयान्त्रे क्षते मित्रस्य त्वाच
 क्षुषा प्रेक्षे माभेमसिं विक्थामा त्वाहिं सिपमिति तानभिष्टु रोद्यच्छंतां पंचेति त्रिः सरुत्तृस्तीत्तृणं वा
 किं शारुवानिरस्यत्युरुवातरयेत्यथाप उपसृश्य यजमानमामनुमं त्रयते यजमानहविर्निर्वप्या
 मीति यजमानो नुजानात्यो निर्वपेत्यथ रुस्तेन हविर्मुष्टिं नृसीगृहीत्वा स्तुविमुष्टि मोप्यशूर्पे कंदे
 शो आग्नेयमहाकपालं निर्वति देवस्य त्वेति प्रतिपदं कृत्वा ग्रये जुष्टं निर्वपामीति त्रिरेतेन यजुषा स

६० कृत्तूषीयजमानः प्रतिदेवतं सकृत्सकृद्भुवि निर्हूयमानमभिमर्शन् जपत्यग्निं होतारमिहतं दुर्वेदे
 १११ वान्यज्ञियानिहयान् रुवामह आयंतु देवाः सुमनस्यमाना वियंतु देवा हविषो मे अस्येति ननु दित्वा वचं
 यच्छत्या हविष्कृतो ब्रह्मस्य त्वेतेतामेव प्रतिपदं कृत्वाग्नीषोमाभ्यामिति चरव्यानुपाश्रयाजीया
 नृपो णमास्यां विष्वक् इति चरव्या नमावास्यायामथेकादशकपालान्मृथकृपृथक् प्रतिदेवत
 मग्नीषोमाभ्यामिति पोर्णमास्यामिंद्राय वैमृधायेति चेद्वाग्निभ्यामित्यमावास्यायामसंनयत
 इंद्रायेति संनयतो महेंद्रायेति वा यदि महेंद्राजीभवत्यथ तिरःपवित्रं शूर्पस्थाया माज्यं स्थात्या
 माज्यं निर्वपति महीनां पयोऽस्योषधीनां रसस्तस्य ते क्षीयमाणस्य निर्वपामि देवयज्याया इत्यथ निरु
 मानमिच्छातींद्रं देवानामितीदमुनः सह स्फात्येत्याना रात्या इति येति शिष्टा भवंति तान्कोष्ठे व ११
 पत्वे वा वपेदथा हवनीयमीक्षते सुवरभिर्विरेम्यैवं वैश्वानरं ज्योतिरित्यथ गृहाननीक्षते दृंहतां

उर्याद्या वा पृथिव्योरित्यथै नानाहायोपो निष्ठत्यनसो बहूस्तेत्युर्वतरिक्षमन्विहीत्येत्योत्तरेण गार्हपत्य
 सुषसादयत्यदित्यास्त्वोपस्ते सादयाभीतियथानिरुसदेवतमनुमंत्रयते ग्रेहव्यं रक्षस्वाग्नीषोमो ह
 व्यं रक्षेथा मग्नीषोमो हव्यं रक्षेथा मिंद्रो वैमृध हव्यं रक्षस्वेति पोर्णमास्यामग्ने हव्यं रक्षस्व विस्वो
 हव्यं रक्षस्वेन्द्राग्नी हव्यं रक्षेथा मित्यमावास्यायामसंनयतो ग्रेहव्यं रक्षस्व विस्वो हव्यं रक्षस्वेन्द्र हव्यं
 रक्षस्वेति संनयतो ग्रेहव्यं रक्षस्व विस्वो हव्यं रक्षस्व महेंद्र हव्यं रक्षस्वेति वा ॥ ८ ॥ अथैतस्यामेव
 त्रुचितिरःपवित्रमपानीयो ज्ञानरुस्तद्व्यांगुष्ठानामिकाभ्यां द्वंद्वौ राद्यंतयोर्गृहीताभ्यामुदाची
 नाग्राभ्यां पवित्राभ्यां पश्वात्प्राचीं त्रिरुत्सुनाति देवो वः सवितो सुनात्य छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्य
 स्य रश्मिभिरिति पृष्ठोभेनाउन्महयन्तु पो निष्ठत्यापो देवी रयेषु वो अग्रे गुबो यद्गमं यज्ञं नमता
 ग्रे यज्ञपतिं धत्तयुष्मानिंद्रो हृषीत वृत्रतूर्येषूय मिंद्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्य इति प्रोक्षण्याद्गिरेव प्रो

क्षय्यः प्रोक्षति प्रोक्षितास्तु प्रोक्षितास्तेति त्रिर्यजुषाथ पुरोडाशीयाः प्रतिदेवतमव्याहृताः प्रोक्षेद्देव
 स्यत्वासवितुः प्रसवेभ्विनोर्बाहुभ्यां पूषो हस्ताभ्यामिति प्रतिपदं कृत्वाग्नेये वो जुष्टं प्रोक्षामीत्या
 ग्नेयानेतामेव प्रतिपदं कृत्वाग्नीषोमाभ्यां वो जुष्टं प्रोक्षामीत्यग्नीषोमीयानूचरव्यानेव मग्नीषोमी
 यान् पुरोडाशीयां श्रेणायै मृधाय वो जुष्टं प्रोक्षामीद्राग्निभ्यां वो जुष्टमिद्राय वो जुष्टं महेन्द्राय
 वो जुष्टमिति यथा देवतं त्रिस्त्रिर्यजुषो नाना निपात्राणि कृत्वा प्रोक्षति शुं धध्वं देव्याय कर्मणे पात्रा
 णि देवयज्याया इति त्रिर्यजुषाति शिष्टाः प्रोक्षणीर्निधायोपनिष्क्रम्याग्न्यगारादुत्तरेष्वरेवांतरदे
 शेरुक्ताजिनमवधूतोत्सूर्ध्वग्रीवमुदङ्गावत्यावधूतं रक्षोवधूता अरातय इति त्रिरथेन स्युरस्तात्प्रती
 चीनग्रीवमुत्तरलोमोपस्तृणाल्यदित्यास्त्वगसिप्रतित्वा पृथिवीवेत्वितिसयेनानुत्सजनं रुक्ता
 जिनंतस्मिन्नुत्तरेष्वलोमधूहृत्यधिषवणमसिबानध्वस्यं प्रतित्वा दित्यास्त्वगेत्वित्यनुत्सजनं रुक्ता

खलंतस्मिन् पुरोडाशीयान्मिलित्वा सर्वानावपत्यग्नेस्तनूरसिवाचो विसर्जनं देववीतयेत्वा गृह्णामीति
 मुसलं हविष्यवदधात्यद्रिरसिबानध्वस्यः सदृदं देवेभ्यो हव्यं सुशमिश्रमिषेत्यनुत्सजनं सलेश्वर्यस्यो
 योहनादथ हविष्कृतमाह्वयति हविष्कृदे हि हविष्कृदे हीति त्रिरथ संप्रेष्य सुत्रैः समाहंत वा इत्याग्नीध्रो
 दृषडुपलेष्टपार्वेणोच्चैः समाहंतीषमावदोर्जमावदद्युमहदतवयः संघातं जेप्तेत्यावत्याद्विर्दृषदि
 सकृदुपलायां त्रिः संचारयन्नवकृत्वः संपादयति सर्वाणि च यज्ञाशुधानि तूष्णीं समाहंति पत्यं न्यो
 वावहस्योत्तुषान्करोत्यध्वर्युरुत्तरतस्तूष्णीं श्रूयमुपयच्छति तस्मिन् पुरोडाशीयानुद्वपति वर्षद्वद्वस
 सिप्रतित्वा वर्षद्वद्वेत्वित्योथोद्वपयति परापुनाति परापूतं रक्षः परापूता अरातय इति सये
 ननुत्तुषाणां यावन्मात्रमुपहृत्य रुक्ताजिनस्य ग्रीवान् इमां दिशमुपवपेदक्षसां भागो सीत्यथापउप
 स्पृश्य विविनक्ति वायुर्वी विविनक्ति दिशरुपाभ्यां तं दुत्यान्मस्कंदयति देवो वः सविता हिरण्यपाणिः

६० प्रतिष्ठाप्यवहं प्रयच्छन्नाहनिष्कलीकतेवेनिष्कलीकृतान्मेप्रब्रूतादितिपत्न्यंन्योवात्रिष्क
 १३ लीकरोतिफलीकरणं प्रज्ञातंनिदधातिनिष्कलीकृतान्नाहुस्त्रिष्कलीकृताइतितंतुलप्रक्षाल
 नमंतर्वेदिनिनयत्युत्करदेशोवात्रिष्कलीक्रियमाणानांयोन्यंगोअवशिष्यतेरक्षसांभागधेय
 मापस्तत्प्रवहतादितइत्यपउपस्पृश्यवाचंविस्तृजतेयजमानोरक्षोभ्यइदमित्युक्तापउपस्पृ
 श्यवाचंविस्तृज्ययज्ञंयोगेनयुनक्ति कत्वायुनक्तिसत्वायुनक्तिप्रिगधिवपनाचरुपुरो
 ऽशीयानविभजेरन्पुरोऽशीयानमिमृशत्यग्नयेग्नीषोमाभ्यामिंद्रायवेमृधायत्वेतिच
 रय्यानग्नीषोमाभ्यांत्वेतिपोर्णमास्यामग्नयइंद्राग्निभ्यांत्वेतिपुरोऽशीयान्विष्ट्वेत्वेतिचरया
 नमावास्यायामसंनयतः संनयतएतस्मिन्कालेप्रातर्दोहंनूदोहसुदग्रेणपवित्रेणनात्रातन३३
 त्वंगारनिरूहणाद्यासुश्रूतकरणात्तमातरिष्वनः० सातयेकुतस्तोकइतिचचरुपुरोऽशीया

न्विभज्यामिमृशत्यग्नयइंद्रायत्वाग्नयेमहेंद्रायत्वेतिवापुरोऽशीयान्विष्ट्वेत्वेतिचरय्यान
 ॥५॥ अथोप्रोक्तेषुत्रिष्कलीकृतेषुतथैवहृष्टाजिनमवधूनोत्पूर्ध्वग्रीवमुदङ्गावृत्यावधूतंर
 क्षोवधूताभरातयइतित्रिर्यजुषाथैनसुरस्तात्प्रतीचीनग्रीवमुत्तरलोमोपस्तृणात्यदित्यास्त्वगसि
 प्रतित्वापृथिवीवेत्वितिपूर्ववत्सर्गोधिपपनादाप्रस्कंदनात्तस्मिन्नुदीचीकुंबांशम्यांनिदधातिदिव
 स्कंभनिरसिप्रतित्वादित्यास्त्वगेत्वितितस्यांप्राचीदृषदमध्यूहतिधिषणासिपर्वत्याप्रतित्वादिव
 स्कंभनिर्वेत्वितिदृषद्युपत्तामध्यूहतिधिषणासिपार्वतेयीप्रतित्वापर्वतिर्वेत्वितितस्यांपुरोऽशी
 यानधिपपतिदेवस्यत्वासवितुः प्रसवेष्विनोर्बहुभ्यांपूहोहस्ताभ्यामग्नयेजुहमधिपपामीतिप्रति
 पदंरुत्वाग्नीषोमाभ्यामिंद्रायवेमृधायेतींद्राग्निभ्यामितींद्रायेतिमहेंद्रायेतिवाधिवदत्येधान्यम
 सिधिनुहिदेवान्धिनुहियज्ञंधिनुहियज्ञपतिंधिनुहिमांयाज्ञनियमितिपिःषतिप्राचीप्रोहेत्याणा

६
१४

यत्वेतिप्रतीचीमपानायत्वेतितिरश्चीकर्षेद्यानायत्वेत्यथप्राचीमंतनःप्रोहेदीर्घमनुप्रसितिमायुषे
धामितिरुष्माजिनेषिहानिप्रस्कंदयतिदेवोवःसविताहिरण्यपाणिःप्रतिगृह्णात्वितिहविःषेव्ये
प्रयच्छन्नाहसंवपंतीपिंषाणूनि कुरुतादितिपत्यादयःपिंषंतिपुरोडाशीयान्तिचरव्यान्रध
तिअथैतानिकपालानिप्रक्षालितानिजघनेनगार्हपत्यमुपसादयत्यहोदक्षिणतश्चरुस्थातीमुत्त
रतस्तड्त्तरतउत्तरतएकादशैकादशौथजघनेनगार्हपत्यमुपविश्योपवेशमादत्तेधृष्टिरसिब्रह्म
यच्छेतिगार्हपत्यमभिमंत्रयतेपाग्नेनिमामादंजहीतिदक्षिणांगारंनिरस्यतिनिष्क्रव्यादंसंधेत्य
थान्यमंगारमावर्तयत्यादेवयजंवेहेतितंदक्षिणेषांकपालानांमध्यमेनाभ्युपदधातिध्रुवमसिपृथि
वीहंसहायुर्दंसहप्रजादंसहसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेतिसयेनानुत्सजन्कपालमन्यमंगारमधिव
र्तयतिनिर्दग्धंरक्षोनिर्दग्धाअरातयइत्यथपूर्वाध्यमुपदधातिध्रुवमस्यंतरिक्षंदंसहप्राणदंसह

१४

पानंदंसहसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेत्यथापराध्यमुपदधातिधरुणमसिदिवंदंसहचक्षु
दंसहश्रोत्रंदंसहसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेत्यथदक्षिणाध्यमुपदधातिधर्मासिदिशे
दंसहयोनिंदंसहप्रजादंसहसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेत्यथपूर्वमुपधिभ्युपदधातिचि
तस्तप्रजामस्मैरयिमस्मैसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेत्यथापरंचितस्तैसेवमेवदंडउ
त्तरतःसंसृष्टेउपदधात्यपरंचितस्तैतिपूर्वंचितस्तैत्यथैनान्यंगारैरभिवासयतिभृगूणा
मंगिरसांतपसांतप्यध्वमित्यैथैतानियोगेनयुनक्तियजमानश्चयानिघर्मेकपालान्युपचिन्
तिवेधसःपूष्यास्तान्यविब्रतइडवायुयुंक्तामित्यथोत्तरतश्चरुस्थातीमुपधास्यन्धृष्ट्यादानाद्य
न्यांगाराधिवर्तनात्तिरःपवित्रंप्रणीताभ्योपश्चरुस्थात्यामानीयस्थातीमंगारमभ्युपदधातिध्रु
वासिपृथिवीवीहंसहायुर्दंसहप्रजादंसहसजातानस्मैयजमानायपर्यूहेतिप्रदक्षिणमंगारंस्थातीपरि
निर्दग्धंरक्षोनिर्दग्धाअरातयइत्यथोत्तरतएकादशकपालान्युपदधात्यादेवयजमित्याद्याषण्य

णामुत्तरतश्चित्तस्थेत्याहत्यात्रीणिमध्यमपूर्वमपरं चैवमुत्तरतोद्वेपरे पूर्वचैवमुत्तरतएकादशागा
 हपत्येधमस्यतिश्रपणानिमदंत्यातिरःपवित्रमानीतास्तपतिपिष्टसवपनीयाआपःपिष्टोहपनीच॥
 ११॥अथोत्तरेणगार्हपत्यमुपविश्यवाचंयमस्तिरःपवित्रं पात्रां कृत्वा जिनासि हानिसंवपतिदेवस्य
 त्वासवितुःप्रसवेभिनोर्वाहुभ्यां पूष्टो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं संवपामीति प्रतिपदं कृत्वाग्नीषोमा
 भ्यामिंद्राय वै मृधायैतींद्राग्निभ्यामितींद्रायेति महेंद्रायेति वा मुष्मा अमुष्मा इति यथा देवतम
 थपरिकर्मिणमाहाहरापआनयेत्याहरतिश्रेषकारः प्रणीताभ्यः स्तुवेणोपहृत्य पिष्टेष्वपआनये
 देवं महेंद्राभ्यस्ताउभयीरानीयमानाः प्रतिमंत्रयते प्रत्यानयनं समापो अद्भिरग्नतसमोषधयोर
 सेनसंश्रवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वमिति महेंद्राभिरनुपरिष्ठावयत्यध्वः प
 रिप्रजातास्तुसमद्भिः पृथ्यध्वमिति मेक्षणेन संयौति जनयत्येत्वासंयौमीतिसंयुत्यभ्युत्थपिंडान् च
 रत्यांश्चाभिमृशत्सग्नयेत्वेत्याग्नेयमग्नीषोमाभ्यां त्वेति चरव्यान् अग्नीषोमाभ्यां त्वेत्सग्नीषोमीयमि

शयं वै मृधाय त्वेत्वेत्वे मृधमिति पोर्णमास्यामग्नयेत्वेत्याग्नेयं विष्टवेत्वेति चरव्यानिंद्राग्निभ्यां त्वेत्वे
 द्राग्निमित्यसंनयतो ग्नयेत्वा विष्टवेत्वेत्वेत्वे द्रायत्वेत्याग्नेयं विष्टवेत्वा महेंद्रायेति वा संनयतो यथा दे
 वतमाग्नेयस्य पिंडं तंतं तन्वं तं कूर्मप्रकारं करोति मरवस्य शिरोसीति तंदक्षिणे पां कपालानां प्रत्युत्था
 गास्तैश्च धिष्टुणक्ति घर्मोसि विश्वायुरिति सर्वाणि कपालान्यभिप्रथयत्सुरुप्रथस्वारुते मज्ञपतिः प्र
 थतामित्यथोत्तरतश्चरुस्थाल्यांतिरःपवित्रं चरुस्थानावपतिनूलीमेवमेवोत्तरमुत्तरं पुरोडाशं म
 धिष्टुनक्ति मरवस्य प्रथतामिति प्रतिपुरोडाशं पूर्वनिरुक्षमाज्यगार्हपत्यस्योत्तरतो भस्ममिश्रा
 नं गारान्निरुक्ष्य ते धधिश्चयत्यथोत्तरेण हवीष्यंगारेषु श्रुतमथ सूक्ष्मांगारेषु दध्यथ पात्र्यामप
 आनीय दक्षिणस्य पुरोडाशस्य त्वचंग्राहयति त्वचंगृहीध्वत्वं गृहीध्वेति त्रिर्यजुषाथोत्तरस्यो
 त्तरस्य सर्वांगहवीषिपर्यग्निकरोत्यंतरितं रक्षांतरिता अरातय इति त्रिर्यजुषाथ दक्षिणं पुरोडाशं
 श्रपयति देवस्त्वासविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधिना के निस्ते तनुवं माति धागिति गार्हपत्यमभिमंत्र

यत्नेनेह्यश्चक्ष्वेति चर्वथमप्यग्नेह्यश्चक्ष्वेत्येवमेवोत्तरमुत्तरं पुरोडाशं श्रपयति गार्हपत्यं चाभि
मंत्रयते देवस्त्वाग्नेह्यमिति धृष्ट्या दक्षिणं पुरोडाशं भस्मना भिवाप्य वेदेन सह भस्मनांगारेणाभिवा
सयति संब्रह्मणा पृथ्व्यसं ब्रह्मणा पृथ्व्यस्येति त्रिर्यजुषेव मुत्तरमुत्तरं पुरोडाशं मविदहंत श्रपयते
ति वाचं विसृजते त्रेतस्या त्रीसंशालनं गार्हपत्यादंगारेणाभितप्यापरेण गार्हपत्यं स्फ्येन प्राचीनमुदी
चिषुति सृषुलेखासु प्रतीचीनं यथा लिंगं निनयत्येकतायस्याहा द्वितायस्याहा त्रितायस्याहेति दक्षिण
गनावन्वाहार्यं श्रपयति अथ वेदमादत्तेयं वेदः पृथिवीमन्वविंदद्गुहासतीं गहने गङ्गरेषु सविंदतु यज
मानाय लोकमच्छिद्रं यज्ञं भूरिकर्मा करोत्विति वेदेन वेदिं त्रिः संमार्ष्टि वेदेन वेदिं विविदुः पृथिवीं सा प्र
प्रथे पृथिवी पार्थिवानि गर्भं विभर्ति भुवने घ्नंतस्ततो यज्ञो जायते विश्वदानिरिति ॥ ११ ॥ अथ जघने
न वेद्या उपविश्य स्फ्यमादत्ते देवस्य त्वासवितुः प्रसवे श्विनोर्बाहुभ्यां पूछो हस्ताभ्यामाददत्त्यादाय तं
सम्ये निधाय दक्षिणेनाभि मंत्रयते इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजा इत्यथेनं बर्हि

पासयेन संश्यति यो माददा मनसा यश्च वाचा यो ब्रह्मणा कर्मणा छेष्टि देवा यः श्रुतेन हृदयेने
स्तुता च तस्येन्द्रज्जेण शिरश्छिनन्नि वायुरसितिग्मते जाः शतभृष्टिरसि वानस्यस्यो द्विषतो
वध इति दर्भं निरस्याप उपस्पृश्याषांतर्वेदिं दीचीनायं बर्हि निदधानि पृथिव्येव मासि बर्मयज
मानाय भवेति तस्मिं स्फ्येन प्रहरति पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं माहिः सिषमित्यप उपस्पृ
श्य स्फ्येन स छिनत्तुणां मृदमादत्तेय हनोररुः पृथिव्या इति हरति ब्रजं गच्छ गोष्ठानमिति वेदिं
प्रत्यवेशते वर्षतुते द्यौरिति हत्वे लोक्त्रे निवति बधान देवसवितः परमस्यां परावति शतेन पांशे
योस्मां छेष्टियं च वयं द्विष्मस्तमं तोमामो गिति द्वितीयं प्रहरति पृथिवि देवयजन्योषस्ते मू
लं माहिः सिषमित्यप उपस्पृश्य तामादत्तेय हनोररुः पृथिव्ये देवयजन्या इति हरति ब्रजं
गच्छ गोष्ठानमिति वेदिं प्रत्यवेशते वर्षतुते द्यौरिति हत्वे लोक्त्रे निवति बधान देवसवितः प

रमस्यापरावतिशानेनपाशैर्योस्मांदेष्टियंचवयंद्विष्मस्तमतोमामौगितितृतीयंप्रहरतिपृथि
 विदेवयजन्योषध्यास्तेमूलंमाहिंसिषमित्यपउपसृश्यतामादत्तेपहतोररुःपृथिव्याअदेव
 यजनइतिहरतिब्रजंगछगोस्नानमितिवेदिंप्रत्यवेक्षतेवर्षतुनेद्यौरितिहत्वोत्करेनिवप
 तिवधानदेवसविःतःपरमस्यापरावतिशानेनपाशैर्योस्मांदेष्टियंचवयंद्विष्मस्तमतोमामौग
 ररुस्तेदिवंमास्कानित्यत्रानुवर्ततेतूह्लीचतुर्थंहरतिसहवर्हिषा॥११॥अथपूर्वपरिग्राहं
 स्फेनपरिगृह्णातिदक्षिणायेश्रोणेरुत्तरायेश्रोणेरुद्रास्त्वापरिगृह्णतुत्रेहभेनछंदसेति
 पश्चादपउपसृश्यदक्षिणायेश्रोणेर्दक्षिणादंसादसास्त्वापरिगृह्णतुगायत्रेणछंदसेति
 दक्षिणतउत्तरायेश्रोणेरुत्तरादंसादादित्यास्त्वापरिगृह्णतुजागतेनछंदसेत्युत्तरभाथकर
 णंजपतीमान्नराःकृणुतवेदिमेत्यवसुमातीरुद्रवतीमादित्यवतीवर्षादिवोनाभापृथियथा

मंयजमानोनरिष्येदित्यथप्राचींस्फेनवेदिमुच्छंतिदेवस्यसवितुःसवेकर्मकृण्वंतिवेधसइत्य
 थाग्नीध्रमाहाग्नीदितस्त्रिहरेतिततस्त्रिराग्नीध्रःकिंचिन्मृदंहत्वोत्करेनिवपत्यथसंप्रैषमा
 हब्रह्मंतुत्तरंपरिग्राहंपरिगृहीष्यामीतिप्रसूतउत्तरंपरिग्राहंपरिगृह्णात्युत्तरसदनमसीतिप
 श्चाददीचीमृतमसीतिदक्षिणतःप्राचीमृतश्रीरसीत्युत्तरतःप्राचीमथप्रतीचींस्फेनवेदिंयो
 युष्यतेधाअसिस्वधाआस्युवश्चासिबस्तीचासिपुराक्रूरस्यविसृपोविरष्टिंनुदादायपृथि
 वीजीरदानुर्यामैरयंचंद्रमसिस्वधाभिस्नांधीरासोअनुदश्ययजनइत्यथांतर्वेदितियंस्फ्यं
 स्तव्यासंप्रैषमाहप्रोक्षणीरासादयेध्माबर्हिरुपसादयस्तुवंचस्तुचश्चसंमृद्विपत्नीसंनद्या
 ज्येनोदेहीत्याहंरंयेताःप्रोक्षणीरभिपूर्यदक्षिणेनाध्वर्युमध्वर्युःसव्येनस्फेधत्वादक्षिणेनप्रोक्ष
 णीरादायतास्यउपननिनीयस्यस्यवत्सन्तादयत्यथोत्करेस्फ्यंनिहंतितूह्लीहस्तंप्रक्षाल्यस्फ्य

प्रक्षालयत्युपसादयंतेतदिध्वावर्हिर्दक्षिणमिध्ममुत्तरंवर्हिः॥१३॥अथैतास्तुवआग्नीध्रःसमादत्ते
 दक्षिणेनस्तुवंजुहूपभृनौसव्येनध्रुवां प्राशिन्नहरणंवेदपरिवासनानीतिगार्हपत्येप्रातेतपतिप्रत्यु
 ह्श्रशःप्रत्युह्णभरातयोगेर्वस्तेजिष्ठेननेजसानिष्ठयामीतिवेदपरिवासनानांपंथाविभक्तानाम
 केकेनस्तुवंस्तुवःप्राशिन्नहरणंचस्तुवंसंमार्हिगोष्ठंमानिर्मृक्षंवाजिनंत्वासपत्नसाहंसंमाज्म
 त्तित्रिरग्रैरंतरतःप्राचीन्निर्बाह्यतोऽग्रैरेवप्रतीचीन्निरेवमूलेदंडमधस्तात्प्रतीचीमुपरिप्राचींसंमृज्या
 द्विःसंस्पृश्यगार्हपत्येप्रतितप्योत्त्रयउत्सथजुहूंसंमार्हिवाचंप्राणंमानिर्मृक्षंवाजिनीत्वासपत्न
 साहंसंमाज्मतिनथैवसंमृज्याद्विःसंस्पृश्यप्रतितप्योत्त्रयउत्तिअथोपभृतःसमार्हिचक्षुःश्रोत्रं
 मानिर्मृक्षंवाजिनीत्वासपत्नसाहंसंमाज्मतिनथैवसंमृज्याद्विःसंस्पृश्यप्रतितप्योत्त्रयउत्सथ
 ध्रुवांसंमार्हिअजांयोनिंमानिर्मृक्षंवाजिनीत्वासपत्नसाहंसंमाज्मतिनथैवसंमृज्याद्विःसंस्पृश्यप्र

तितप्योत्त्रयउत्सथप्राशिन्नहरणंसंमार्हिरूपं वर्णं पशुभ्योमानिर्मृक्षंवाजित्वासपत्नसाहिसंमाज्म
 तितथैवसंमृज्याद्विःसंस्पृश्यप्रतितप्योत्त्रयउत्सथैतानिस्त्रक्तंमार्जनायद्विःसंस्पृश्यसिंचरउ
 दस्येडुकरेवादिवःशित्यमवततंपृथिव्याःककुभिश्चितंतेनवयंसहस्रवत्शेनसपत्नंनाराया
 मसिस्वाहेत्यथाग्रेणोत्करंतृणानिसंस्तीर्यतेषुस्तुवःसादयित्वाथैतांपत्नीमपआचमय्यांत
 रेणवेद्युत्करोप्रपाद्याजघनेनदक्षिणेनगार्हपत्यमुदीचीमुपवेश्ययोक्त्रेणसंनस्यत्याशासा
 नासौमनसंप्रजांसौभाग्यंतनूंअग्नेरनुव्रताभूत्वासनस्येसुकृतायकमित्यवाचीनपाशम
 ध्वनिमोचनंग्रंथिंकृत्वाथैनंवाचयतिवायुक्तंक्रियाताआशीःकामेयुज्याताइतिअथैनांति
 रःपवित्रमपआचमयतिपयस्वतीरोषधयइतिद्विर्यजुषासहचूहीमोक्षपरिमार्जनादिगा
 र्हपत्यंपरिविष्यसमिधआधापयत्यग्नेव्रतपतेव्रतंचरिष्यामीतिचतुःयजमानोअग्नयेव्रतप

तस्य इत्यादि पुनः परिषिं वत्सथा सना नृणं निरस्पाय उपस्पृश्य जघनेन गार्हपत्यमुपसीदति सुप्रज
 सस्त्वा वयं सुपत्नीरुपसेदिम अग्ने सपत्नदंभनमदध्यासो अदा भूमिं द्राणी वा विधवा भूयास
 मदिति रिक्सुपत्रा रू रित्वा गार्हपत्योपनिषदे सुप्रजास्त्वा यममपुत्राः रात्रुहणो थो मे दुहिता
 विराट् उता ह मस्मि सं जयापत्युर्मेश्लोक उत्तम इति उनेति रिक्तं धाया ता इति च वा अथेनां गार्हप
 त्यमीक्षयत्यग्ने गृह्यत उपमा क्य स्वदेवानां पत्नीरुपमा क्य ध्वं पत्निपत्येपते लोको नमस्ते अ
 स्तु मामा हिंसीरिति ॥ १४ ॥ अथेना माज्यमवेषयति महीनां पयोस्योपधीनां रसो दध्नेन त्वा
 चक्षुषा वेषे सुप्रजास्त्वा येत्यथ पत्या वेषितमुपयच्छीतते जोसीति नृही गार्हपत्ये धिश्रयत्या
 थैनच्छ कलेनोपपत्य हरेत्ते जोनुप्रेहीत्यथैनदाह्वानीये धिश्च श्रयत्यग्निस्ते ते जोमा विनोदित्य
 त्रेतां समिधं मध्यत आहवनीयस्याभ्यादधात्यथैनध्व्यो चरार्धे वैधे निधाय यजमान माज्यमवेष

कायां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि पंचानां त्वा वातानां यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि शुक्रं त्वा शुक्रं
 पंचानां त्वर्तूनां यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ शुक्रं त्वा ० पंचानां त्वादिशां यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ शुक्रं त्वा ० पंचा
 नां त्वा पंचजनानां यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि त्वेते र्यजुर्भिश्च तुर्गृहीतं गृहीत्वा समृज्या त्वय छतियजमाने
 राज्यग्रहाणां गृहीतं गृहीतमनुमंत्रयते पंचानां त्वा वातानां मिति चतुर्भि रथोपभृति गृह्णीते ज्योतिस्त्वा ०
 ज्योति विधाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि चरोस्त्वा पंचवित्स्य यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ ज्योति
 स्त्वा ज्योति विधाम्ने धाम्ने देवे ० ब्रह्मणस्त्वा ते जसे यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ० क्षत्रस्य त्वोजस
 यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ज्यो ० विशो त्वा यंत्राय धर्त्राय गृह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ० सुवीर्या यित्वा गृ
 ह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ० सुप्रजास्त्वा यत्वा गृह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ० रायस्योपायत्वा गृह्णामि ॥ ज्योतिस्त्वा ० ब्रह्म
 वर्चसायत्वा गृह्णामीत्येते र्यजुर्भिरष्टगृहीतं गृहीत्वा भूयसो गृह्णान्नः कनोय आज्यं गृह्णीते चरोस्ते

यत्प्राज्यमसिसत्यमसिसत्यस्याध्यक्षमसिहविरसिंवेश्वानरं वैश्वदेवमुत्सूतश्रुषाश्मत्यो जाः सहोसि
 सहमानमसिसहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्वपृतनाः सहस्वपृतन्यतः सहस्ववीर्यमसितन्मा
 जिन्वाज्यस्याज्यमसिसत्यस्यसत्यमसिसत्यायुरसिसत्यश्रुषमसिसत्येनत्वाभिधारयामितस्यतेभ
 क्षीयेतिनिमीत्यावेक्षेतेतिप्रास्नाणमप्याध्युरवेक्षतेनेर्जिह्वासिसुभूदेवानां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजु
 षेयजुषेभवेत्यथैनदुदीचीनाग्राभ्यां प्रोक्षण्युत्वनवत्तान्भ्यां पवित्राभ्यां पश्चात्प्राचीं हरन्नुद्यच्छ
 नेवपश्चादाहरत्येवंपुनराहारं त्रिरुत्सुनातिश्रुक्रमसीतिप्रथमं ज्योतिरसीतिद्वितीयं तेजोसीतितृती
 यमथप्रोक्षणीः पूर्ववदुत्सुनातिदेवोवः सविनोत्सुनात्तुष्टिरेणपवित्रेणवसोः सूर्यस्यरश्मिभिरिति
 पठः प्रोक्षणीषुपवित्रेअवधायादत्तेदक्षिणेनसुवंसयेनजुह्वेदेप्रतिष्ठाप्याज्यस्थात्वाआज्यसुवेण
 तस्यामुभयैर्मन्त्रैर्गृहीत्यासौरोडाशिकैश्चयाजमानैश्चयाजमानैर्यजमानोनमंत्रयेदितिश्रुक्रंत्वाश्रु

महभिर्यजमानः तथैवसंमृश्यात्प्रयच्छत्यथभ्रवायांगृहीतेर्चिस्त्वार्विषिधाम्नेधाम्नेदेवेभ्यो य
 जुषेयजुषेगृह्णामिभूरस्माकं॥अर्चिस्त्वार्विषि० हविदेवानां॥अर्चिस्त्वार्विषि० आशिषोय
 जमानस्य॥अर्चिस्त्वार्विषि० देवानांत्वादेवताभ्योगृह्णामीत्येतैर्यजुर्भिश्चतुर्गृहीतंगृहीत्वाभि
 पूरयतिकामायत्वागृह्णामीति तथैवसंमृश्यात्प्रयच्छतिभूरस्माकमितिपंचभिर्यजमानः॥१५॥
 अथेतामाज्यस्थालीं ससुवांजघनेनवैधेनिधायप्रोक्षणीरुन्महन्नुपनिष्ठत्यापोदेवारित्यद्भि
 रेवायः प्रोक्षतिप्रोक्षिताच्छप्रोक्षितास्तेतित्रिर्यजुषाथेभ्यंविस्मस्यप्रोक्षतिरुहोस्याखरेष्ठो
 ग्नयेत्वास्वाहेतित्रिर्यजुषावेदिंप्रोक्षतिवेदिरसिबर्हिषेत्वास्वाहेतित्रिर्यजुषाबर्हिःप्रोक्षति
 वहिरसिस्तुग्भ्यस्त्वास्वाहेतित्रिर्यजुषाहरंत्येतद्वहिरंतरेणप्रणीताश्चाहवनीयंचतदंतर्वीक्षु
 रोग्रंथूर्ध्वाग्रमासाद्यप्रोक्षतिदिवेलेतिनिष्ठन्नग्राण्यंतरिक्षायलेतिप्रहोमध्यानिष्ठिमेतै

त्युपविश्य मूलान्यथ नतः सहस्रुचाहस्तेन पुरस्तात्प्रत्यं च ग्रंथिं प्रत्युक्ष्यति शिष्टाः प्रोक्षणीः पितृभ्यो ब
 र्हिष इत्यो निनयति दक्षिणाये श्रोणे रोतराये श्रोणे रध्वर्यु यजमानो प्राचीना वीतिनिनो स्वधा पितृभ्य
 उग्म बर्हिष इत्युर्जा पृथिवी गच्छते तस्येणात्मानमुद्गत्य प्रोक्षणी धानमप उपस्पृशतो बर्हिर्विस्त्रस्य पु
 रस्तात्प्रत्यं गृह्णाति विस्त्रो स्तूपो सीति तस्मिन् विन्ने अपि सृजति यजमाने प्राणा पानो दधामीति तं
 ब्रह्मणे प्रयच्छति विस्त्रस्य बर्हिः संनहना न्याया तयति दक्षिणाये श्रोणे रोतरादः सा दथ दक्षिणां देवं
 तादुदीची बर्हिर्मुष्टिः स्तृणानि देव बर्हिरूणां म्रद संत्या स्तृणामि स्वास रुं देवेभ्य इति तां बह्वृतां पुरस्ता
 त्प्रतीची देव बर्हिरित्या दत्त्यां ग्रैर्मूलान्यभिछादयन्निवृत मनति दृश्रः स्तृणात्य प्राङ् भिस्त्रो ब्रह्मणः आ
 दाय प्रस्तरपाणिः परिधीनुभये मंत्रैः परिदध्या सोरोडा शिकैश्च यजमाने श्वगंधर्वो सिविश्वावसुर्वि
 श्वस्मा दीपतो यजमानस्य परिधिरिड्डितो भ्रुवो सिध्रुवो रुः सजातेषु भूयासंधीरश्वेनावसुविदिति

मध्यममिंद्रस्य बाहुरसि दक्षिणो यजमानस्य परिधिरिड्डितो उग्रोऽस्यो रुः सजातेषु भूयासमु यश्वे
 नावसुविदिति दक्षिणं मध्यममूलमध्यस्ये नित्रावरुणो लोतरतः परिधनो भ्रुवेण धर्मणा यजमानस्य
 परिधिरिड्डितो भिभूरस्य भूभूरहः सजातेषु भूयासमभिभूश्चे नावसुविदित्युत्तरं मध्यमादधउहरे
 द्या जमाने र्यजमानः परिधीन्यारिधीयमानानुमंत्रयते ध्रुवो सीति मध्यममुग्रो सीति दक्षिणमभिभूरसी
 त्युत्तरमथ सूर्येण पुरस्तात्परिदधाति सूर्यस्त्वा पुरस्तात्तानुकस्याश्विदभिशास्या इति यजमानो यशं यो
 गेन युनक्ति युनज्जित्वा ब्रह्मणा देवेन हव्यायास्मे वोढवे जातवेद इति उर्ध्वे एव स्थापिते समिधा वा द
 धाति वीति होत्रं ताकवेद्युक्तं समिधो मत्स्येन हंतमध्वर इति पूर्वार्धे दक्षिणां नूहीमुत्तरां यं जमानः
 समिधोरभ्याधीयमानो जपती धानास्त्वासु प्रजसस्तु वीराज्यो ग्रीवे मबलिहृतो वयं ते इत्यथा तं वेद्यु
 दीचीनाये पारिभोजनीये विधुतीति रश्मी सा दयति विन्ने आयत्रे स्तृणानि विधुत्याः प्रस्तरं विस्त्रस्य स्तृणानि

वसूनां रुद्राणां मादित्यानां सदसि सीदेति विस्रस्य शारवापवित्रं प्रस्तर आसाद्य प्रस्तरे जुहून् जुहुरसि
 घृताचीनाम्नाप्रियेण नाम्नाप्रिये सदसि सीदेत्युत्तरामीषत्प्रत्यगवहन्तरामिबोपभृतं सादयेद्विध
 तीभ्यां चैनामवगृहीयादुपभृदसि घृताचीनाम्नाप्रियेण नाम्नाप्रिये सदसि सीदेत्युत्तरांध्रुवां जुहा
 समाध्रुवासि घृताचीनाम्नाप्रियेण नाम्नाप्रिये सदसि सीदेत्यथ स्तुवः संना अभिमृशत्येता अस
 दन्स्तु कृतस्य लोके नाविस्त्रोपाहियाहियज्ञं पाहियज्ञपतिं पाहि मां यज्ञनियमित्यथ विष्णुनिष्ठं वै
 क्ष्वानिधामानिष्ठं प्राजापत्यानीत्याज्यान्यभिमंत्रयते ॥१६॥ अथादत्ते दक्षिणे नाज्यं स्त्रोतीं सस्तु
 वांसयेन दारुपात्री वेदमित्येतत्समादाय प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यङ्मादुत्यजघ्नेन गार्हपत्यमुपवि
 श्यान्तरेण गार्हपत्यं निहितायामुदीच्यां पात्र्यां त्रेधोपस्तृणीते स्योनंते सदनं करोमि घृतस्य धारया सु
 शैवं कर्म यामितस्मिन्स्तीदामृते प्रतितिष्ठतीहोणां मेधसु मनस्यमान इति यनानां मेधेति यवमयस्याथ

धृष्टिमादाय दक्षिणस्य पुरोडाशस्यां गारानपोहती दमरुः सेनाया अभिल्वैर्यै मुखमपोहामीत्यथैनं
 विदर्शयति सूर्यज्योतिर्विभाहिमहत इंद्रियायेति वेदेन विरजं संकृत्वा भिधारयत्याप्यायतां घृतये
 निराग्निर्हव्यानुमन्यतां त्वमंश्वत्वनमंश्वसुरूपं त्वावसुविदं पशूनां तेजसे ग्नये जुष्टमभिधारया
 त्यथैनमुद्वास्य पात्र्यामुपस्तीर्णे प्रतिष्ठापयति श्रुतं उत्स्नाति जनिता मतीनामित्याज्येन सुसंत
 र्पयत्यार्द्रः प्रथस्तुर्भुवनस्य गोपा इत्युपरिष्ठादभ्यज्याधस्ताधस्तेनोपानक्तियस्त आत्मापशु
 पुप्रविष्टस्तमंश्वेत्यथोत्तरमुत्तरं हविरुद्वासयन्ने ग्रेणानुद्वासितानि जघ्नेनोद्वासितानि
 नीत्वा पात्र्यां प्रतिष्ठापयत्यथ चरुमभिधारयत्याप्यायतां घृतं तेजसाग्नीषोमाभ्यां जुष्टमभि
 धारयामीति पौर्णमास्यां विष्टवे जुष्टमित्यभावास्यायामुत्तरेणाग्नेयमनुपस्तीर्णं उद्वासयति श्रुतं
 उत्स्नाति मतीनामित्याज्येन सुसंतर्पयत्यार्द्रः प्रथस्तुर्भुवनस्य गोपा इत्याग्नेयवत् उत्तरमुत्तरं पुरो

शशमंगारापोहनाद्यावर्नतेधस्तात्उपांजनादिदमहं०मंश्चेत्याप्यायतांघृ०तेजसाग्नीषोमाभ्यामिंद्रायवे
 मृधायेंद्राग्निभ्यामिंद्रायमहेंद्रायजुष्टमभिघारयामीतियथादेवतंश्रुतंदधिवक्रमेणतूष्णीमभिघार्योद्वा
 स्याभिघार्यालंकरोतियस्तआत्मापशुषुप्रविष्टोदेवानांविष्टामनुयोविनस्तुआत्मन्वात्सोमघृतवान्
 भूत्वादेवानांछसुवर्विदयजमानायमत्यमितिद्विःकपालानिचरुस्तालीचप्रत्यनक्तीराभूतिःपृथिव्यैर
 सोमोऋमीदितिप्रतिकपालयोगमेकमेष्टवेकमेकादशेति संख्यायोद्वासयतियजमानश्चयानियमेक
 पालान्युपचिन्वन्तिवेधसः पूषस्तान्यपित्रतइंद्रवायूविमुचतामितिप्रतिकपालयोगंस्तुवमान्यस्यपूरयि
 त्वांतरेणदक्षिणेहविषीअवदधात्यथेनानिसंपरिगृह्यांतर्वेद्यासादयतियजमानश्चभूर्भुवःसुवरित्येः
 ताभिर्व्याहृतीभिर्मध्यतःपुरोडाशानासादयतिदक्षिणतःश्रुतमुत्तरतोदधिसुवमग्रेणस्तुचःपर्याहृत्य
 दक्षिणेनजुहुं प्रस्तरेसादयतिस्तोत्रोमेसीदसुषदःपृथिव्यांप्रथयिप्रजयापशुभिःसुवर्गेऽग्रेदिविती

दपृथिव्यामंतश्चेहमुत्तरोभूयासमपरेमत्सपत्नाइत्यथेनद्यथाहृतंप्रतिपयाहृत्यध्रुवायामवदधात्युषभोसि
 शाकरोघृताचीनांसूनुःप्रियेणनाम्नाप्रियेसदसिर्हसीदेतियजमानोतर्वेदिहवीप्यासंतान्यभिमंत्रय
 यमेअग्नेअस्ययज्ञस्यरिष्याद्यद्वास्कांदादाज्यस्योतविष्टोतेनहन्मिसपत्नंउर्मरायुमेनंदधामिनिर्कृत्वा
 उपस्तेइतिहोतारमामंत्रयतेहोतरेहोत्येकारंश्रवयन्निधमाभ्येनाभ्यज्यअथेध्मात्समिधमाददानआ
 हाग्नयेसमिधमानायानुब्रूहीत्युक्तारंश्रवयत्यत्रहोतुरभिजानातिप्रवोवाजाअभियवदतितत्प्रथमा
 मभ्यादधातिप्रणवेप्रणवेसमिधमादधातियत्रहोतुरभिजानातिसमिद्धोअग्नआहुतेतितदंततःप्र
 णवेग्नयेभ्यादधातिपरिसमिधंश्रिनस्यानुयाजिकीं प्रणीतादेशोनिदधातियजमानइधमभ्याधी
 यमानमनुमंत्रयतउछप्पोअग्नेयजमानायैधिनिश्रुषोअभिदासतेअग्नेदेवेइमन्निद्धमंश्रजिह्वेस
 थयत्रहोतुरभिजानात्यांजुहोताडुवस्यतेतितदेतेनवेदेनत्रिराहवानीयमुपवाजयतियजमानःप्र

प्रवरं ब्रवीमाणमनुमंत्रयते मर्त्यस्य ते होतमूर्ध्वना जिघर्मिरा यस्पोषाय मुप्रजास्त्वाय सुवीर्यायेत्यनू-
 क्ता सुसामिधेनीषु ध्रुवा ज्यास्त्रुवेणोपहृत्य वेदेनोपयम्य प्रजापतये प्राजापत्यं तिर्यचमाधारमाधा-
 प्रजापतये स्वाहेति मनसा यजमानः स्त्रुवेणाधारमाधार्यमाणमनुमंत्रयते मनोसि प्रजापत्यं मनसा
 माभूतेनाविशेत्यथ संप्रेषमाह ग्नीदग्नीः स्त्रिस्त्रिः समृढीत्यथेष आग्नीध्रश्च संनह नानि स्फ्य उ-
 पसंगस्य परिधीं त्संमार्ष्टि त्रिमध्यमं त्रिर्दक्षिणाध्वं त्रिरुत्तराध्वं त्रिराहवनीयमुपवाजयत्यग्ने वा-
 जजिह्वा जं त्वाग्ने सरिष्यंतं वाजं जेष्यंतं वाजिनं वाजजितं वाजजित्याये संमा। ज्यग्निमन्तादमन्ताद्या-
 येति ॥१७॥ अथाग्नेण जुहूपभूतौ प्रांचमं जलं करोति भुवनमसि विप्रथस्वाग्ने यदरिदं नम इत्यादत्ते द-
 क्षिन जुहं जुहूः स्यग्निस्त्वाहूयति देवयज्या या इति सव्येनोपभूतं मुपभूदेहि देवस्त्वामविता कृयति देव-
 यज्या या इति सव्येनात्याक्रामं जपत्यग्नाविहूमा वामवक्रमिषं विजिह्वा मा मा संतामं लोकं मे लोकं हतौ

कणुतमिति स्तानं कल्पयते विहोऽग्नानमसीत्यन्वारब्धे यजमाने मध्यमे परिधौ जुहूः सः स्पर्शयर्जुमाधार-
 मिश्राय सशेषमाधारयति संततं प्रांचमव्यवर्द्धिदन्ति त इन्द्रो अहणो ह्यीर्याणि समारभ्योर्ध्वे अध्वरो दिवि स्पृ-
 शमकृत्वा यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रावात्स्वाहेति यजमानः स्त्रुच्यमाधार्यमाणमनुमंत्रयते वागस्येद्री सपत्न-
 क्षमणी वाचा मेन्द्रियेणा विशेति सर्वाणि द्रव्याणि स्त्रुवेणा वदाय स्त्रुध्रुवेन जुहोति पार्श्वे नेतराणी-
 तिसा र्वत्रिकं बृहद्वा इति स्त्रुचमुहूत्वा तथा सः स्पर्शयन्त्सुवी दक्षिणे नोदुः त्याक्रामं जपति पा-
 हिमाग्ने इश्वरिता दामासु चरिते भजेति सव्येनात्याक्रामति दक्षिणे नोदुः त्याक्रामतीति सा-
 र्वत्रिकं जुह्वाध्रुवां समनक्ति मखस्य शिरोसि संज्योतिषा ज्योतिरं इतामिति त्रिर्यथा यतनं स्त्रुचो सा-
 दयित्वे ध्रुवं संनह नानि स्फ्य उपसंगस्योत्तरार्धं ग्रंस्फ्यं निहृत्यथा स्यंति छति छमाग्नीध्रो नुपमिष्यत्य-
 थाश्रावयत्योश्रावयेत्योकारमाकारं च ह्रवयन्नाग्नीध्रः प्रवरे स्फ्यो न्यत्र इध्रं संनह नानि स्फ्य उपसं-

गृह्यदक्षिणामुखस्तिष्ठन्प्रत्याश्रावयत्यस्तुश्रोत्रोपडित्योकारंश्रावयन्तित्यपिवासस्फ्यःप्रवरस्फ्योन्यत्राध्वर्युरेव प्र
 त्याश्रावयतीति सार्वत्रिकं देवं होतारं वृणीते मिहैवो होता देवान्यक्षद्विष्टान् श्रिकित्वन्मनुष्यवद्भरतवदितियजमान
 नस्यावेयान् वृणीते जमदग्निवद्वर्ववदित्यादियथा यजमानप्रवरं ब्रह्मण्वदेहवक्षद्व्राक्षणा अस्य यज्ञस्य प्रावि
 तार इति चाथमानुषं होतारं यज्ञदत्तशर्मामानुष इति होतुर्नाम गृह्णात्युच्चैरुपांशुगुरोर्होत्राविमुक्तो ध्वर्युः
 पविशति प्रसवमाकांक्षन्नास्ति ॥ १८ ॥ अथ पंच प्रयाजानभिक्रमं जुहोति सर्वेणाभिक्रमेत्यज्यामाहु
 तिभिः स्वरेण चोत्तरामुत्तरामाहुतिं ज्यायसीं प्रागपवर्गमथ यत्र होतुरभिजानाति घृतवती मध्वर्योस्तु च मा
 स्य स्येति नज्जु रूपमृतावादायास्याक्रम्याश्राव्याहसमिधो यजेति वषट्कृते वसंता य जुहोति यजमानः
 प्रयाजानाभिष्टमनुमंत्रयते प्रथमं वसंतमृत्तूनां प्रीणामिसमाप्रीतः प्रीणात्वित्याश्राव्याहयजेति प्रीम्याय
 द्वितीयमनुमंत्रयते प्रीणमृत्तूनां प्रीणामिसमाप्रीतः प्रीणात्वित्याश्राव्याहयजेति वषट्कृतं तृतीयमनुमं
 वषट्कृतं तृतीयमनुमंत्रयते प्रीणमृत्तूनां प्रीणामिसमाप्रीतः प्रीणात्वितिवतुर्थयक्षन्नधमौषधतस्याज्यजुः सोममनयत आश्रा

व्याहयजेति शरदे चतुर्थमनुमंत्रयते शरदमृत्तूनां प्रीणामिसमाप्रीता प्रीणात्वित्याश्राव्याहयजे
 ति हेमंतशिशिराभ्यां पंचममनुमंत्रयते हेमंतशिशिरावृत्तूनां प्रीणामितौ माप्रीतो प्रीणीतामिति
 पंच प्रयाजानि ह्येदं त्याक्रम्य संस्त्रावेन गानुपूर्व्यं हवींश्च्यभिधारयति ध्रुवामेवाग्रे दक्षिणं पुराडा
 शमथचरुमथोत्तरमुत्तरं पुराडा शंश्रुतं दध्युपभृतमंततः सवषट्काराहवनीयाज्यहोमेषु हवीषी
 मुपस्तरणाभिधारणेषु च धौवाज्यं वत्सविदादिष्वेणानां निर्वापप्रभृतिपंचावतंचतुरवतमितेषां
 मंत्रेण स्वरेण प्रागाज्यभागाभ्यां मध्यमेन प्राक्स्विष्टकृतः कुष्टेन शेषेथ चतुराज्यस्य गृह्णानं आ
 ह अग्नये नृहृति गृहीत्वा त्याक्रम्याश्राव्याहग्निं यजेति वषट्कृतं उत्तरार्धपूर्वार्धे प्रतिमुखं प्रवा
 द्गग्नये सर्वं जुहोत्यथोदः त्याक्रम्य चतुराज्यस्य गृह्णानं आह सोमायानुब्रूहीत्यत्याक्रम्याश्रा
 व्याहसोमं यजेति वषट्कृतं दक्षिणार्धपूर्वार्धे प्रतिमुखं प्रवाद्वक्तो माय जुहोत्युदः त्याक्रामति यज

मानआज्यभागाविद्यावनुमंत्रयतेग्नीषोमयोरहं देवयज्ययाचक्षुष्याभूयासमिति संकल्पयते न्वाधानप्र
भृत्येनक्षत्रणपर्यंतमध्येसभावितव्रतलोपप्रायश्चित्तार्थं व्रातपतीष्यास्तुजानेपूर्णाहुतिं होष्यामीति कश्चि
च्चतुर्गृहीतेन पूर्णाहुतिं अग्नये व्रतपतये जुहोति अग्नये व्रतपतये स्वाहेति संकल्पयते मेघछन्त्राय
श्वित्तं करिष्यइति यदि सूर्यो मेघेरना विर्भवति तिस्रः सोरीः सुवाहुतीः सूर्यापि जुहोत्युदयमुदत्यं चि
त्रमिति संकल्पयते संभावितसमस्तदोषनिर्हरणार्थं सर्वप्रायश्चित्तं होष्यामीति सुविमलकृहीत्वा
सर्वप्रायश्चित्तं प्रजापतये जुहोति भूर्भुवः स्वः स्वाहेति ॥ १९ ॥ ध्रुवाया जुहामुपस्तीर्य दक्षिणस्य पुरो
गतास्य पूर्वाधादि वयं नाहाग्नये नु ब्रूहीत्यथ नमुपतिष्ठते मा भे मासं विवथामात्वा हिंसिष्यमति ते जो
पक्रमीदित्यथैनमभिमृशति भरतमुद्धरे मनुषिं चावदानानि ते प्रत्यवदास्यामि नमस्तस्मै अस्तु मा माहि
सीरित्यंगुष्ठमूलं प्रदेशिन्यग्रं च व्यतिष्यांगुष्ठपर्वमात्रं पूर्वाधादि वदाया परार्धादिव दति पूर्वाधानि ध्याद

परार्धादिति पंचावन्ति नो ध्रुवाया अवन्तमभिधारयति स्तात्याः प्रत्यनक्त्यवदानप्रदेशयोः प्रदेशेषु रा
यदवदानानि ते वदन्विलोमाकार्षमात्मनः आज्येन प्रत्यनज्येन नत्त आप्यायतां पुनरिति सकृत्सवप
दकारादवदव्याहवनीयहोमेषु ध्रुवायाः पुरस्तादपरिष्ठाच्च सुवाहुती भवतो हविर्यथावकाशं जु
होतीति सार्वत्रिकमनादेशे पुरस्तात्सुवाहुतिं ध्रुवाया हुत्वा त्याक्रम्याश्राव्याहाग्नियजेति वषट्
कृते अग्नये जुहोति यजमानो निमिष्टमनुमंत्रयते ग्नेरहं देवयज्ययान्ना दो भूयासमित्युदृत्या क्र
म्यध्रुवाया उपरिष्ठात्सुवाहुतिं हुत्वा थोपस्तीर्य परार्धाच्च रोरवदन्नाहाग्नीषोमाभ्यामिति योर्ण
मास्यां विष्णुवदत्यसा वास्यायामुपांश्च नु ब्रूहीत्युच्चैः समान उपस्थानः समानो भिमर्शनो परार्धादिव
दायपूर्वाधादिव दत्यभिधारयति समानः प्रत्यंजनः पुरस्तात्सुवाहुतिं हुत्वा त्याक्रम्याश्राव्याहाग्नी
षोमो विष्णुमिति वोषांश्च यजेत्युच्चैर्वषट्कृते जुहोत्युपांश्च यजमिष्टमनुमंत्रयते दधि ररस्य दध्वा

भूयासंवाप्मानंदभेयमित्यथोदङ्गत्याऋम्यध्रवायाउपरिष्ठात्सुवाङ्गुतिङ्गुत्वोपस्तीयेनिरस्यपुरोडाश
 स्यापराधदिवद्यन्नाहग्नीषोमाभ्यामनुब्रूहीतिपोर्णमास्यामिंद्राग्निभ्यामनुब्रूहीत्यमावास्याया
 मसंनयनः॥२०॥समानउपरिष्ठासःसमानोभिमर्शनोपराधार्दवदायपूर्वार्धादवद्यत्यपराधान्म
 ध्यात्पूर्वार्धादितिपंचावन्निनोभिधारयतिसमानःप्रत्यंजनःपुरस्तात्सुवाङ्गुतिङ्गुत्वोपस्तीयेनिरस्यपुरोडाश
 व्याहग्नीषोमोयजेंद्राग्निभ्यांयजेतिवावषरूतेग्नीषोमाभ्यामिंद्राग्निभ्यांवाजुहोत्यग्नीषोमाविष्ट
 वनुमंत्रयतेग्नीषोमयोरहंदेवयज्ययाहृत्रहाभूयासमितिसमितींद्राग्नीद्रहावनुमंत्रनइंद्राग्नियो
 रहंदेवयज्ययेंद्रियाव्यंनारोभूयासमित्युदङ्गत्याऋम्योपरिष्ठात्सुवाङ्गुतिङ्गुत्वैवमुत्तरेणपोर्णमा
 स्यामिंद्रायवेमृधायप्रचरतींद्रायवेमृधायानुब्रूहीद्वैमृधयजेतिवैमृधमिष्टमनुमंत्रयतेइंद्रस्य
 वैमृधस्याहंदेवयज्ययेंद्रियाव्यसपत्नोवीर्यवान्श्रीमान्भूयासमितिसंनयनआग्नेयेनवैष्टवेन

वरुणोपांशुयाजेनचप्रचार्थेपस्तीर्यद्विरुत्तस्यपुरोडाशस्यावद्यन्नाहेंद्रायानुब्रूहीतिमहेंद्रायानु
 ब्रूहीतिवाग्नीषोमीयवडुपस्थायाभिमृत्त्यावदायतूष्णीस्तुवेणद्विःश्रुतस्यद्विर्द्धःस्त्रिःस्त्रिःपंचा
 वन्निनःपयसादेवतमभिवर्धयत्यभिधारयतिप्रत्यनक्ति तूष्णीसांनायेचप्रत्यज्यपुरस्तात्सुवाङ्गु
 तिङ्गुत्वोपस्तीयेनिरस्यपुरोडाशस्यावद्यन्नाहेंद्रायानुब्रूहीतिमहेंद्रायानुब्रूहीतिमहेंद्रायानु
 मनुमंत्रयतेइंद्रस्याहंदेवयज्ययेंद्रियावीभूयासमितिमहेंद्रमिष्टमनुमंत्रयतेमहेंद्रस्याहंदे
 वयज्ययाजेमानंमहिमानंगमेयमित्युपरिष्ठात्सुवाङ्गुतिङ्गुत्वोपस्तीर्यदक्षिणस्यपुरोडाशस्या
 त्तरार्धादिवद्यन्नाहग्नेयेसिष्टकृतेनुब्रूहीत्युपस्थानाभिमर्शनवर्जंसकृदक्षिणस्यपुरोडाश
 स्यात्तरार्धादवद्यतिसकृत्सकृच्चरोरुत्तरस्यात्तरस्यचसंनयनःसकृच्छेतस्यसकृद्धोदभासो
 विष्टकृतमभिवर्धयतिद्विर्द्धिःपंचावन्निनोद्विरभिधारयतिनप्रत्यनक्त्यवन्नेसिष्टकृतिस्थात्स्यात्सु

वेणुपार्वणपार्वणहोमोजुहोत्युषभंवाजिनंवर्यपूर्णमासंयजामहेसनोदोहतांसुवीर्यंराय
 स्योषंसहस्रिणंप्राणायसुराधसेपूर्णमासायस्वाहेतिपूर्णमासाययोर्णमास्याममावास्यासुभगासुवे
 बाधेनुरिवभूयआव्यायमानासानोदोहतांसुवीर्यंरायस्योषंसहस्रिणमपानायसुराधसेमावा
 स्यायेस्वाहेत्यमावास्यायाअमावास्यायांपुरस्तास्तुवाहुतिंकृत्वात्याकम्याश्राव्याहाग्निंस्विष्टकृ
 तंयजेतिवषट्कृतउत्तरार्धेपूर्वार्धेतिहायपूर्वाआहुतीरग्नयेस्विष्टकृतेजुहोतिस्विष्टकृतमनुमंत्र
 यतेग्नेःस्विष्टकृतोहंदेवयज्ययायुष्मान्यज्ञेनप्रतिष्ठांगमेयमितिअथोदङ्त्याकम्योपरिष्ठास्तु
 वाहुतिंकृत्वाजुह्वामपआनीयोभोप्राचीनावीतिनोसंक्षालनमंतःपरिधिवित्रेपितामहायप्र
 पितामहायनिनयतिवैश्वानरेहविरिदंजुहोमिसाहस्रमुत्संशतधारमेतंसनःपितरंपिता
 महंप्रपितामहंसुवर्गेलोकेगच्छतुपितृमानंस्वधानमइतियज्ञोपवीत्यपउयस्पृश्यनिर्णि

ज्यस्तुचंनिष्टव्याद्भिः पूरयित्वा बहिः परिध्यग्नयेनिनयतीमंसमुद्रंशतधारमुत्संयज्यमानं
 भुवनस्यमध्येधृतंडुहानामरितिजनायानेमाहिंसीः परमेव्योमनूतित्यत्रेतदोषप्रभृतमाज्यं
 सर्वराएवजुह्वाममानयतेयथायतनंस्तुचौसादयित्वाप्राशिन्नमवद्यतिदक्षिणस्यपुरोडाशस्यो
 त्तर्धार्धवमात्रमज्यापोयवमात्रादव्याधात्कृत्यनाभिदंमारुरुपामयज्ञस्यश्रुद्धंस्विष्टमिदंहवि
 रितियजमानःप्राशिन्नेवदीयमानेजपत्यग्निमिदुरिष्ठास्तानुसविताघशंसाद्योमेतिहरेरातीयति
 तमेतेनजेषमित्यथैनस्तुक्तुचंतेनाभिघार्जपनेनप्रणीताःसादयित्वाद्भिःस्तुवदंडंसंस्पृश्यवद
 धाति॥२९॥अथकंसवाचमसेवेडोपहवनंयाचतितमंतर्वदिनिधायनस्मिन्नुपस्तीर्यदक्षिणस्य
 पुरोडाशस्यदक्षिणार्धात्त्रिरुज्यावदधातिमनुनादृष्टंघतपदमित्रावरुणसमीरितांदक्षिर्धादि
 संभिदंनवद्यांमेकतोमुखामिति नृह्णीद्वितीयमवदानानिसंभिधावदधातिनृतीयंपंचावत्तिनो

दक्षिणस्यैव पुरोडाशस्य पूर्वाध्यायं गुलं वा चतुरंगुलं वा ज्येन सुसंतुप्तं संनर्प्याग्नेण ध्रुवां यजमानभा
 गं निदधाति मनुनेत्याहृत्याद्विद्विः श्वरो रुतरयोश्च पुरोडाशयोः संनयतो द्विः श्रुतस्य द्विर्दधस्त्रि
 स्त्रिः पंचावनि नोभिधार्य प्रत्यहोतुः प्रदेशिन्याः पर्वणी उत्तमे अङ्क्ता हृत्येतां होतुरं जलावा दधा
 तियजमानः होतारं प्रतीडा माह्वीयमाणामनुमंत्रयते सुरूपवर्षवर्ण एहीमान्भद्रांड्याः अभ्ये
 हिमामनुव्रतान्युशीर्षाणि मृदू मित्रं एत्यदित एहिसरस्वत्येहिरंतिरसिरमतिरैसिसूनर्यसिजुहे
 जुष्टिं तेशीयोपहूत उपहूतं तेशीय सामे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेतामनसा न च केयं यज्ञो
 दिवं रोह तु यज्ञो दिवं गच्छतु यो देवयानः पंथास्ते न यज्ञो देवाः अप्ये त्वस्मास्विदं द्रियं दधात्वस्मा
 नूराय उत यज्ञाः संचतामस्मा सुसंत्वा शिषः सनः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघा धीत्या न इडाया होतुर्हस्ते च तु
 रवांतरेडा मवधतिले पादुपस्तृणाति पुरोडाशां किंचिदादधाति द्विः पंचावनिनः स्वयं होता द्वितीयं च

तीयं बालेपादभिधारयत्कृपहूयमानामन्वारभन्ते ध्वर्युश्च यजमानश्च ब्रह्मा चाग्नीध्रश्चाथ यत्र हो
 तुरभिजानाति दैव्या अध्वर्यव उपहूता उपहूता मनुष्या इति दक्षिणं पुरोडाशं चतुर्धा कृत्वा वहिष
 दं करोत्यथ यत्र होतुरभिजानात्युपहूतो यं यजमान इति तर्हियजमानो होतारमीक्षमाणो वायुं
 नसाध्याये उपहूतायामिडायां पंचधा विभज्ये कंदिधा विभज्याग्नीध्र आदधाति षडवत्तमुपस्तृणा
 त्यादधात्यभिधारयत्युपस्तृणा त्यादधात्यभिधारयतियजमान पंचमाङ्गं प्राश्नंति मार्जयन्ते यजमा
 नो वांतरेडां प्राश्यमानामनुमंत्रयते जुष्टिरसिजुषस्वनो जुष्टानो सिजुष्टिं ते गमेयमित्यनुमंत्र्येडां प्रा
 श्याचम्यान्तर्वेद्यद्भिर्मार्जयन्ते मनोज्योतिर्जुषता माज्यं विच्छिन्त्य जज्ञः समिमं दधातु बृहस्पतिस्त
 नुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्तामित्यथा ह ब्रह्मणे प्राश्नित्रं परिहरेति परिप्राश्नित्रं हरत्यन्वपः
 ॥ २३ ॥ अथ यजमानो वहिषदं चतुर्धा कृतं पुरोडाशमा संनिभिमंत्रयते ब्रह्मपि न्वस्वदद नो मेमा

क्षायिकुर्वतो मे मोषसे देविति तस्माद्गादिक्रमेण व्यादिशतीदं ब्रह्मण इदं होतुरिदमध्वर्ये रिदमग्नी
 धइत्यथ त्विजः स सदश कृत्वा पान्य व्यावृत्य बर्हिषदं पुरोडाशं स्वं स्वं प्रतिगृह्णति देवस्य त्वा स वि
 तुः प्रसर्वे श्विनो बार्हृभ्यां पूषो रुक्ताभ्यां प्रतिगृह्णत राजात्वावरुणो नयतुं देवि दक्षिणे वाचे नंतेना
 मृतत्वमश्यां वयोदात्रे मयो मय्यमस्तु प्रतियहीत्रे कइदं कस्मा अदात्कामः कामाय कामो दाता कामः
 प्रतिगृहीता कामं समुद्रमावित्रा कामेन त्वा प्रतिगृह्णामि कामेन तत्त एषा ते काम दक्षिणे च न स्वा
 गीरसः प्रतिगृह्णतु इति पूर्ववदाग्नीध आदधाति पउवन्नं वेदेन ब्रह्म यजमानो भोगो परिहरति सुव
 ण होतुः सुवाध्वयेः यजमानश्च स्वां प्रज्ञातं कुशेषु निदधात्यथान्वाहार्यमभिघायोद्वास्य दक्षिणे
 नाग्रेणोत्तरेण च ब्रह्म यजमानो पर्याहृत्य दक्षिणस्यां वेदिं श्रोण्यामासादयति यजमानो नर्वेद्या स
 नमन्वाहार्यमभिमंत्रयते प्रजापते भगो स्पृजस्वान्वयस्वान्वाप्यायानो मे पाहिसमानव्या नो मे

पात्युदानव्या नो पात्यक्षितोस्य क्षित्यै त्वामोक्षेद्या अमुत्रामुत्रामुष्मिन्लोके इति तमृत्विग्भ्यो रदाति
 ब्राह्मणा अयं वओदनो यथा भागं प्रतिगृह्णीध्वमित्यु त्विजश्च चतुर्धा करणवत् प्रतिगृह्णति देवि द
 क्षिणे ब्रह्मण ओदनमिति विशेषोन्वाहार्यमग्रेण सुचउद्वासयंत्येतद्धविरुच्छिष्टं च ॥ अथ संप्रैष
 माह ब्रह्मन् प्रस्थास्यामः समिधमाधायाग्नीदग्नीन्त कृत्स्न कृत्स्नमृष्टति प्रसृतो त्रेतां समिधं मध्यत आ
 हवनीयस्याभ्यादधात्यथेष आग्नीध्रो स्फैरे वेधसं न हनेः परिधीन्तं मोर्धिस कृन्मध्यमं सकृद
 क्षिणाध्वं सकृदन्नराध्वं सकृदाहवनीयमुपवाजयत्यग्ने वाजजिह्वा जं त्वाग्ने ससृवाः संवाजं
 जिगिवाः संवाजिनं वाजजितं वाजजित्याये संमाज्यग्निमन्तादमन्नाघायेत्यथेतानीध्वसं न ह
 नान्याग्नीध्रो द्विः संस्यत्र्योत्करउदस्येयो भूतानामधिपती रुद्रसंति च रोहपायश्च नस्माकं मा
 हिः सीरेन दस्तु कुतंत वस्वाहेति अथाध्वर्युर्जुहूपभृता वादायात्याक्रम्य समिधा त्रीन्वती चोन्

या जानग्नयेयजत्याश्रव्या हृदेवान्यजेति वषट्कते जुहोत्याश्रव्या हयजेति वषट्कते जुहोत्याश्रव्या
 हयजेति वषट्कते पश्चात् कृत्वा प्राचीं ततः संभिनन्ति यजमानो नूया जानामिहमिहमनुमंत्रय
 तै बर्हिषो हं देवयज्यया प्रजावान्भूया संनरा रांस स्या हं देवयज्यया पशुमान्भूया समग्नेः स्वि
 हं कृतो हं देवयज्यया युष्मान्यज्ञेन प्रतिष्ठांगमेयमित्यथोदकृत्या क्रम्य यथायतनं सुचोसादयि
 त्वा ॥ २४ ॥ वाजवीतीभ्यां सुचो बृहति यजमानश्च दक्षिणे जुहूमुकृणाति वाजस्य मा प्रसवेनो द्वाभे
 णोदग्रभीर्ददितिसम्येनोपभृतं निगृह्णात्यथा सयत्ना इन्द्रो मे निग्राभेणाधरा अकुरिति प्राचीं जुहू
 मृहति दक्षिणां देयं सान् उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवी वधं निति प्रतीचीं मुपभृतं सम्येन प्र
 यूहत्युत्तराय श्रेणेरथा सपत्नानि द्वाभी मे विप्रूची नान्यस्य तामित्यद्विश्वेनां संस्पृशेत्
 प्राच्या परिधीनं नक्ति वसभ्यस्ते विमध्यमं रुद्रभ्यस्तेति दक्षिणं पउपस्पृश्यादित्येभ्य

दित्येभ्यस्तेत्युत्तरं सहस्राखयो धृत्य प्रस्तरं यथायतनं सुचोसादयित्वा सुशुप्रस्तरमनक्ति त्रिः
 स्त्रिरक्तं रिहाणा इति जुह्वा मग्रापणवियं तु वय इत्युपभृति मध्यानि प्रजां योनिं मानि मृक्षमि
 ति ध्रुवायां मूला न्यथ प्रस्तरात्तुल्यं प्रच्छिद्य प्रज्ञातं निधाय जुह्वां प्रस्तरमवदधात्यथाश्रवयत्यो
 श्रवयास्तु श्रोत्रं पिता देव्या होतारो भद्रवाच्या यत्रे पिता मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहीत्य
 थयत्र होतुरभिजानात्यग्निरिदं हविरनुषतेति तद्यजमानमुज्जितीर्वाचयत्यग्नेरहमुज्जितिमनूज्जे
 पंसोमस्याहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूज्जेषं विष्णो
 रहमुज्जितिमनूज्जेषं मग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूज्जेषमिंद्रस्य वैमृधस्याहमुज्जितिमनूज्जेषमि
 शानियोरहमुज्जितिमनूज्जेषमिंद्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषमहंद्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषं देवाना
 मान्यपानामहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नेः स्विहं कृतो हमुज्जितिमनूज्जेषं इत्यथयत्र होतुरभिजा

नात्याशास्तेयं यजमानो साविति न यजमानं यज्ञस्य दोहं वाचयत्येमा अग्नं नाशिषो दोहकामा इन्द्रवंतो
 वनामहेधुशीमहिप्रजामिषमिति न उपरीवप्रां चं प्रहरति योरोडाशिकेन याजमानेन च नात्यग्रं प्रहर
 तिनपुरस्तात्प्रत्यस्यति न प्रतिश्रुणाति न विधं चं वियोत्सूर्ध्वमुद्यौत्याप्यायंता मापओपधयो मरु
 तां पृषतस्त्वादि वंगच्छत नो नो ह्यहिमेरयरोहितेन त्याग्निर्देवतां गमयतु हरिभ्यां त्वेदो देवतां ग
 मयत्वेन रो न त्या सूर्यो देवतां गमयत्विति यजमानेन च यजमानः प्रस्तरं प्रक्षीयमाणमनुमंत्रय
 ते रोहितेन त्वेत्यथाग्नीध्रमीक्षतेग्नीदिति तमहाग्नीध्रः संवदस्वेति अगानग्नीदित्याहा ध्वर्युरगन्ति
 त्याहाग्नीध्रः श्रावयेत्याहा ध्वर्युः श्रोषडित्याहाग्नीध्र इदं ब्रूहीत्याहा ध्वर्युरनु प्रहरेत्याहाग्नीध्रो यत्प्र
 स्तरान्त्तृणप्रच्छिन्नं तदध्वर्युराहवनीये नु प्रहरति संप्रेषमाह स्वगा देव्या होतृभ्यः स्वतिमानिषेभ्यः शं
 यो ब्रूहीति यजमानः शं युवाकमुक्तमनुमंत्रयते विष्णोः शं योरहं देवयज्ञया यज्ञेन प्रतिष्ठागमेयमि

त्यथोपोत्थायाहवनीयं उपनिष्ठन आयुष्या अग्नेस्मायुर्मे पाहि चक्षुष्या अग्नेसि चक्षुर्मे पाहीति अ
 थेमां मंत्रं वेद्यमिमुत्राति ध्रुवासीति मध्यमं परिधि मनु प्रहरति यं परिधि पर्यधत्वा अग्ने देवपणिभि
 र्वियमाणस्तं त एतमनु जोषं भरामि नेदेष त्वदपचेतया ता इत्यथेतरा बुपसमस्यति यज्ञस्य पाथ उप
 संमिति मिति यजमानः परिधीन्विमुच्यमानाननुमंत्रयते विते मुंचामिरानाविरश्मी न वियोक्ता
 यानि परिचर्तनानि धत्ता दस्मा सुद्रविणं यच्च भद्रं प्रणो ब्रूता द्वा गधां देवतास्विति वसुभ्यो रुद्रे
 भ्य आदित्येभ्यः सः स्त्रावभागेभ्यो जुक्ता मुपभृतो ग्रं प्रस्त्रावयति सः स्त्रावभागा स्तेषा ह्वरुंतः प्र
 स्तरेष्ठा बर्हिषदश्च देवा इमां वाचमभि विश्वे गृणंत आसाद्यास्मिन् बर्हिषि मादयध्वः स्वाहेत्यथ
 प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यङ्गादुत्थं धुरिस्तु चो विमुंचत्यग्नेर्वा मपं न गृहस्य संदसि सादया मिसुम्ना यसु
 म्निनी सुम्ने माधत्तं धुरिधुर्यो पातमिति ॥ २५ ॥ अथादत्ते दक्षिणे नाज्यस्तुलांती सस्तुवांसयेन जु

हं होत्रे वेदं प्रदाय प्रदक्षिणमावृत्य प्रत्यं च आश्वंतिदक्षिणे नाध्वर्युर्गार्हपत्यं परिक्रामत्युत्तरेण हो
 नाग्नीध्रश्चने जघनेन गार्हपत्यं पश्चात्प्रां च उपविशंतिदक्षिण एवाध्वर्युरुत्ततो होताग्नीध्रश्चस्प्य
 हस्तोथाध्वर्युर्वेदमुपभृतं कृत्वाथ चतुरआज्यस्य गृह्णान आह सोमायेत्युपांश्वनुब्रूहीत्युच्चेराश्रा
 व्याहसोममित्युपांश्वयजेत्युच्चेर्वषट्कृते सोमाय जुहोति सोममिष्टमनुमंत्रयते सोमस्याहं देव
 यज्ययासुरे नारे तोषिषीयेत्यथ चतुरआज्यस्य गृह्णान आह त्वष्टृत्युपांश्वनुब्रूहीत्युच्चेराश्रा
 व्याह त्वष्टारमित्युपांश्वयजेत्युच्चेर्वषट्कृते त्वष्ट्रे जुहोति त्वष्टारमिष्टमनुमंत्रयते त्वष्टरहं देव यज्य
 यापशूनां रूपं पुषेयमित्यथ चतुरआज्यस्य गृह्णान आह देवानां पत्नीभ्य इत्युपांश्वनुब्रूहीत्युच्चे
 राश्रा व्याह देवानां पत्नीरित्युपांश्वयजेत्युच्चेर्वषट्कृते परिश्रिते देवानां पत्नीर्यजति यद्याश्वला
 यनीयो यजमानः प्रजा कामोराकां सिनीवाली कुहूमिति प्राक्कुरुष्वेतेर्यजेत अथ चतुरआज्यस्य

गृह्णान आह राकाया अनुब्रूहीत्याश्रा व्याह राकां यजेति वषट्कृते राकां ये जुहोत्यथ चतुरआज्यस्य
 गृह्णान आह सिनीवाल्या अनुब्रूहीत्याश्रा व्याह सिनीवाली यजेति वषट्कृते सिनीवात्यै जुहोत्यथ
 चतुरआज्यस्य गृह्णान आह कुक्का अनुब्रूहीत्याश्रा व्याह कुक्कं यजेति वषट्कृते कुक्के जुहोत्यथ हेके पु
 रस्ताह हपते रूपं जुहोति राकां ये स्वाहा सिनीवात्यै स्वाहा कुक्के स्वाहानुमत्यै स्वाहेति यथा किं गत्या
 गादिविज्योतिषे जरायु परमात्मने पत्नि होमं च संपत्नीपत्यासु कृतेन गच्छतां यज्ञस्य युक्तो धुर्या
 बभूतां संजानानौ विजहतामरातीर्दिविज्योतिरजरमारभेतां स्वाहेति नारिणाभ्यां नारिणो च
 होमो दशतेन नुवो यज्ञपतियास्ताः प्रीणा तु यजमानो यत्नेन नारिद्यौः प्रशिषमीडमानो देवा
 नांदैरेपि यजमानो मृतो भूत्वा हायं वां देवा अकल्ययन्त्रजो भागगः शतक्रतू एतद्वांतेन प्रीणा
 नितेन नृप्यतमं ह हो स्यां हेत्यथ चतुरआज्यस्य गृह्णान आह गन्धे गृहपते इत्युपांश्वनुब्रू

होतुं चैराश्राया ह्यग्निं गृह्णति मित्युपांश्च यजेत्तु चैव षट्कृते ग्नये गृह्णतये उन्नरार्धपूर्वाधेति हा
 यपूर्वा आहुतीर्जुहोति यजमान इतरावुपसमस्यति देवानां पत्नी रग्निं गृह्णति र्भक्षस्य मिथुनं तपोर
 हं देवयज्यया मिथुनेन प्रभूयासमित्यथाग्रेण होतारमुपातीत्यहो नुर्दिरंगुलावनक्ति च नुर्हस्तेडां संपा
 दयत्याज्यस्यैव समन्वारभेते ध्वर्युश्चैव पत्नी चोपहूतायामिडायां स्थात्याज्यस्याग्नीध्रादधाति पउव
 तं प्राश्य मार्जयते थशं युवाकायसंप्रेष्यति स्वर्गादेव्या इत्यथ स्तुवि च नुर्गृहीतं गृहीत्वा ज्यस्त्वाती स
 स्तुवां जुहूं वेदं चादायापसंलेख्यथागतं गार्हपत्यमावेष्टयन् यो हृत्यान्वाहार्यपचने विश्वेभ्यो देवेभ्यः
 प्रायश्चित्तं जुहोत्युत्तरवले मुसले यच्च श्रूयं आशि श्लेषदपदि कृत्वा जिनेयकपाले अवप्रुषो विप्रुषः
 पः संयजामि विश्वे देवा हविरिदं जुपंतां यज्ञेया विप्रुषः संति बह्वीरग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टा सुहुता जुहो
 मि स्वाहेत्यपरं च नुर्गृहीतं गृहीत्वा न्वाहार्यपचने एवेधप्रव्रश्च नान्यभ्याधाय फलीकरणं नोप्यफली

तयस्यापंसहस्त्रिणं -

करणहोमममयेदध्यायवेशीत न नवे जुहोत्यग्नेदध्यायोशीत त नोपाहिमाद्यदिवः पाहि प्रसित्ये
 पाहि उरिद्व्ये पाहि उरग्रन्ये पाहि दुश्चारतादविषन्नः पितुं कृणु सुषदा योनिः स्वाहेत्यथेते नैव य
 धेनं मेत्यवेदे यजमानं वाचयति वेदोसि विनिरसि विदेयकर्मानुव्यस्य प्रजां पशून् धनं कर्मासि करु
 णमसि क्रियासः सनिरसि सनितासि सनेयं घृतवतं कुलाविर्न वेदो ददानुवाजिर्न मेति होत्रे वे
 दं प्रदाय होतृकर्मणि वृत्तेथास्ये योक्त्रं मंजलावाधा योदपात्रमानयति समा युषासं प्रजयास
 मग्ने वर्चसा पुनः संपत्नी पत्न्या हंगं छे समात्मा तनुवाममेत्यथ पत्नी मुखे विमृष्टे यदप्नुते स
 रस्वति गोघ्नश्वेषु यन्मधुते न मेयाजिनी वति मुखमंग्घ्रि सरस्वती त्यपानि नयत्यवभृथ
 स्यैव रूपं कृत्वा तिष्ठतीति ब्राह्मणमथेनांतथेचा ध्वर्युस्तिरः पवित्रमपआनमप्यसमि
 ध आधापयत्यग्नं व्रतपते व्रतमन्वारिपंतदशकं तन्मराधि स्वाहा वायो व्रतपत आदित्य

व्रतपतेव्रतानां व्रतपते व्रतमन्वारिषंतदशकंतन्मेराधिस्वादेत्यथयथाप्रपन्नं पत्नीनि
 श्रामयत्याज्यस्यालीसस्क्रवां जुहोन्वादायाथ प्राडेः स्य ध्रुवा माप्याय यतियजमानश्चा
 प्यायतां ध्रुवा घृतेन यजं यजं प्रतिदेव यद्भ्यः सूर्याया उधोदित्या उपस्य उरु धारा पृथि
 वी यजे अस्मिन्नि त्यथ यजमानभागं प्राश्नाति प्रजापतेर्विभां नाम सुस्मिन् स्वाद
 धामिमह यजमानेनेत्यथ होतृ प्रायश्चित्ते यासेग्नये विष्णवे विष्णवे ग्नये वायवे स्
 र्याय प्रजापतये च क्रमेण सागाः ॥ २६ ॥ ॥ अथाज्यस्याल्याः स्क्रवेणोपघात सर्व
 प्रायश्चित्तानि जुहोत्याश्रावित मत्प्राश्रवितं वषट्कृत मत्पनृक्तं च यजेति रिक्तं क
 र्मणाय च्छद्मं यजः पर्वणि प्रतिरन्नेतिकल्पयन्त्वाहो कृताहुतिरेतु देवान् स्वा
 दितियज्ञा याथ यज्ञममृद्धी जुहोतीष्टेभ्यः स्वादा ॥ वषट्निष्टेभ्यः स्वादा ॥ भेषजं

दुरिष्टे स्वादा ॥ निष्कृष्टे स्वादा ॥ दोराध्ये स्वादा ॥ देवीभ्यस्तनूभ्यः स्वादा ॥ ऋ
 ध्ये स्वादा ॥ समध्ये स्वादा ॥ सर्वसमध्ये स्वादितियथा चतुर्थं तं भागाः भूः स्वाहेत्य
 ग्नये भुवः स्वाहेति वायवे सुवः स्वाहेति सूर्याय भूर्भुवः सुवः स्वाहेति प्रजापतये
 इमं मेवरुणश्च धीहवमद्याचम्य कृयत्वा मवस्युराचके स्वाहेति वरुणा यत्तत्वाया
 मि ब्रह्मणा वंदमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिरहेडमानो वरुणे हवो ध्यु रुद्रा
 समान आयुः प्रमोषी स्वाहेति वरुणा यत्तन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडो व
 यासि सीष्टाय जिष्ठा वक्रितमः शोभुचानो विश्वादिषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्स्वाहेति
 अग्नीवरुणाभ्यां सत्वं नो अग्ने वमो भवोतीनेदिष्टो अस्या उपसा व्युष्टा वयश्च नो व
 रुणं रराणां वीहि मदीकं मुहो न एधि स्वादे सग्नीवरुणाभ्यां । त्वमग्ने अया

स्यासन्मनसाहितो यासन्हव्यमूदिषेयानोधेहि भेषजः स्वाहेत्यग्नये यसे। यदस्य
 कर्मण्यंतरगाममंत्रतः कर्मतोवानयाहुत्या तच्छमयासिसर्वं त्वत्पुं देवा अवसंतो
 घृतेन स्वाहेति देवेभ्यो यदस्य कर्मणोऽस्य रीरिचं यद्वान्पूनामिहाकरं अग्निष्टत
 स्विष्टकृद्विद्वान्सर्वं स्विष्टं सुहुतं करोतु मे ग्नये स्विष्टकृते सुहुतं हुतं आहु
 तीनां कामानां समर्थयित्रे स्वाहेत्यग्नये स्विष्टकृते। प्रजापतेन त्वदेतान्यन्या
 विश्वाजातानि परिताव भव यत्कामास्तेऽनुहु मस्तन्तो अस्तु वयं स्याम पते योर
 यीणां स्वाहेति प्रजापते येथ ध्रुवातः स्क्रवेणोपघातं सर्वं प्रायश्चित्तानि जुहोति
 ॥ ब्रह्म प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्मवाचो ब्रह्म यज्ञानां हविषामाज्यस्य अतिरिक्तं कर्मणो
 यच्च हीनं यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्तेति कल्पे यन्त्वाहा कृताहुतिरेतु देवान्त्वाहा ब्रह्मण इदं ३

आश्रावितमस्याश्रावितं वपुः कृतमसन्त्वं च यसे ॥ अति० हा कृताहुतिरे
 तु देवान्त्वाहा देवेभ्य इदं ॥ यदो देवा अतिपादयानि वाचा चित्प्रयतं देवदेउने
 अरायो अस्मां अभिदुहनाय तेन्यत्रा स्मन्मरुतस्तन्निधेत न स्वाहामरु इ
 इदं। ततं म आपस्तदुतायेत पुनस्वादिष्ठाधीतिरुत्तथायत्रा स्यते। अयं समुद्र
 उत्तविश्वभेषजः स्वाहा कृतस्य समुत्तणुत भुवः स्वाहा क्रभुभ्य इदं। उदयं न म
 सस्य रिपयंतो ज्योतिरुत्तरं देवं देवत्रा सूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं स्वाहा सूर्याये
 दं। उदुत्यं जातवेद संदेवं सूर्यं स्वाहा सूर्यायेदं ॥ चित्रं देवाना मुदगादनीकं च
 क्षुमित्रस्य वरुणस्याग्नेः ॥ आप्राद्या वा एथि वी अंतरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्
 तस्थुषश्च स्वाहा सूर्यायेदं ॥ इमं मे वरुण तत्त्वा यामित्वन्तो अग्ने सत्वन्तो अग्ने त

मग्ने अयासि प्रजापते० । इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मेषां तु गादपरो अर्धमेतं
 । ज्ञातं जीवतु नारदः पुरुषीस्तिरो मत्स्युं दधतां पर्वतेन स्वाहा । मत्स्य इदं । इषेभ्य
 इत्यथै । यत इन्द्रभ्यामहेततो नो अभयं कृधि । मघवन्हा ग्धितवतन्नुतये वि
 द्विषो विमधो जहि स्वाहा इन्द्राय मघवत इदं । स्वस्तिदा विनास्पतिर्वत्रहा विमधो
 वशी वषेन्द्रः पुरएतुनः स्वस्तिदा अभयं करः स्वाहा स्वस्तिदे अभयं करायेदं ॥
 आशिगर्भिर्यदतो न उत माप्यायय हरि गोवर्धमानः । यदा स्तोत्रभ्यामहि
 गोत्रारुजासि भूयिष्ठभाजो अधते स्याम स्वाहा हरि वते वर्धमाना येदं । अनो
 ज्ञातं यदा ज्ञातं यज्ञस्य क्रियते मिथ्यग्नेतदस्य कल्पयत्वन्दि वेत्यथोतथः
 स्वाहा अग्नय इदं । पुरुष संमितो यज्ञो यज्ञः पुरुष संमितः । अग्नेतदस्य कल्पयत्वन्

दिवेत्यथोतथः स्वाहा अग्नय इदं । यत्पाकत्रामनसादीन दक्षान यज्ञस्य मन्व
 ते मर्ता सोमिष्टदोता क्रतुविद्विजानन्य जिष्ठो देवाः क्रतुशो यजाति स्वाहा अग्नय
 इदं । यन्म आत्मनो मिंदा भूदग्निस्तत्पुनराहार्जति वेदा विचर्षणि स्वाहा अग्नये
 ज्ञातं वेदसे विचर्षणय इदं । पुनरग्निश्चक्षुर दात्पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः पुनर्मश्वि
 नायुवं चक्षुराधत्तमक्ष्यो स्वाहा अग्नय इन्द्राय बृहस्पतये शिवेभ्यामिदं । अथाह
 वनीय एव समिधमाधा यस्तुवा क्रुतिं वजुक्रुयात् । पुनस्त्वादितारुद्रो वसवः स
 मिं धतां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैर्घृतेन त्वेन नुवो वर्धयस्व सत्याः संतु यजमान
 स्य कामाः स्वाहा आदित्येभ्योरुद्रेभ्यो वसुभ्यो ब्रह्मभ्य इदं । पुनस्त्वा० संकल्पयते
 क्रत्वा यज्ञमेष प्रायश्चिनं करिष्य इति जुह्वास कृद्गृहीतेन गार्हपत्येन ये जुहो

तिभः स्वाहेत्येवं यजुथो यज्ञ भेष प्रायश्चित्तं करिष्ये भः स्वाहेति वायव्य एवमाहव
 नीये सर्वतो यज्ञ भेष प्रायश्चित्तं करिष्ये भर्भुवः सुवः स्वाहेति प्रजापतये ॥ २७ ॥
 अथ बर्हिषो धातूनां किंचित्त्वा किंचित्संप्रलुप्य ध्रुवायां समनक्ति समं क्तं बर्हिर्हवि
 षा घृतेन समादित्यैर्वस्तुभिः संमरुद्भिः समिंद्रेण विश्वेभिर्देवेभिरङ्गामित्यथेन दा
 हवनीये दिव्याय नभसे नुप्रहरतिर्नुष्टुभ्यं नभोगच्छतुयत्वा हेत्यथोपोत्थाय दक्षिणे
 न यथा वेदिमवक्रम्य ध्रुवया समिष्ट यजुर्देवेभ्यो गातुविद्भ्यो वाचे वाताय जुहोति ।
 देवा गातुविदो गातुं वित्वा गातुमित मनसस्तत इमं नो देव देवेषु यज्ञं स्वाहा वाचिः
 स्वाहा वाते धा स्वाहे सुहृतिस्तु चं होतु प्रायश्चित्तवद्ब्रह्म प्रायश्चित्ते पित्या गाः प्रणी
 ता अंतर्वेद्या धाय पूर्णपात्रं यजमानं वा न्ययति समिदसि सन्नेभ्यः सर्वमसि सर्वमेभ्यः

पूर्णमसि पूर्णमेभ्यः अक्षितमसि मामेक्षेष्टा इत्यथ प्रणीताभ्यो दिशो व्युन्नयतः प्राच्यां
 दिशि देवाऋत्विजो मार्जयंतो दक्षिणस्यां दिशि मासाः पितरो मार्जयंतो प्रतीच्यां दिशि
 गृहाः पशवो मार्जयंता मुदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो मार्जयंता मूर्ध्व्यां दि
 शि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयंता मिति यथा लिंगमथैना अंतर्वेदिनि नयति समुद्रं
 वः प्रहिणोमि स्वां योनिमपि गच्छता छिद्रः प्रजयाभ्यासं मा परासेचिमत्यय इत्यथो
 पोत्थाय दक्षिणेन पदा स्थायतनात्पानो विष्णुक्रमात्क्रामयति तृतीये चतुर्थं मनुवर्तय
 तिन चतुर्थं य प्रक्रामति नाहवनीयमुपोत्सेति विलोः क्रमोऽस्य भिमातिहा गायत्रेण छंदसा
 एथिवा मनुविक्रमे निर्भक्तः सयंद्विष्मो विलोः क्रमोऽस्य भिमातिहा त्रैष्टुभेन छंदसां तरि
 क्षमनुविक्रमे निर्भक्तः सयंद्विष्मो विलोः क्रमोऽस्य राती यतो दत्ता जागतेन छंदसां दिवम

पुबिक्रमेतिर्भक्तः सयंद्विष्मदइत्यथात्रैवतिष्ठन्नाहवनीयमुपतिष्ठते अगन्तुसुवः
 सवरगन्तुसंदृशस्तेमाछित्तियतेतमस्तस्मेतमारक्षीत्यथोपनिष्क्रम्यास्पृगाराद्वा
 दित्यमुपतिष्ठते॥ सुभरसि श्रेष्ठोरश्मीनामायुर्धाअस्यायुर्मध्येहीत्यथात्रैवतिष्ठते
 भ्यो लोके भ्यो भ्रातृभ्यं निर्भजतीदमहं पाप्मानं भ्रातृभ्यमाभ्योदिग्भ्योस्येदिवोस्माद
 तरिक्षादस्येष्टथिव्याअस्मादन्नाद्यां निर्भजामि निर्भक्तः सयंद्विष्मदइत्यथापउपस्पृ
 श्योरः प्रत्यात्मानं प्रत्यभिमुख्यते संजोतिषा भुवमित्यपउपस्पृश्याथदक्षिणमंसं सम
 भिपर्यावर्तते ऐंद्रीमारुतमन्वावर्तते इत्यथोदङ् पर्यावर्तते समहंप्रजया संमया प्र
 जासमहं रायस्योषेण संमया रायस्योषइत्यथोहवनीये समिधमाट्धाति समिद्धो
 अग्ने मेदीदिति संमेद्धाते अग्ने दीद्या सं स्वाहेत्यथाहवनीयमुपतिष्ठते वसुमान्यज्ञो

वसीयाभूयासमित्यथात्रैवतिष्ठन्नाहवनीयमुपतिष्ठते अगन्तुसुवः सवरगन्तुसुवः
 मिषं चनः॥ आरेवाधस्वदुल्लुनामग्ने पवस्व स्वपा अस्मेव चः सुवीर्यं दधत्योषं रायं म
 यीत्यथगार्हपत्यमेवोपतिष्ठते ग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वमागृहपतिनाभूयासं सु
 गृहपतिर्मया त्वं गृहपतिनाभूयाः शतं हिमास्तामाशिषमाशासे मेत्यमित्युक्तामुक्
 श मेणं ज्योतिष्मतीमिति यजमानस्य नामयावंतोस्य पुत्रा जाता भवन्ति तामाशिषमाशास
 इत्युक्ता उक्ता यज्ञशर्मणे ज्योतिष्मतीमित्यादि सर्वेषां नाम गृहीत्वा तामाशिषमाशासे तं वेज्यो
 तिष्मतीमित्यंत नोथ यज्ञं विमुंचति कस्त्वायुनक्ति सत्ताविमुंचतु इत्यथाप्रेरेणाहवनीयं सु
 ददिः क्रामं न नेनेवयं ते न मेयपुरस्तात्त्यस्यातिष्ठन्त्यसं चमुपवेषं मुक्तरं स्थविमिति उप
 गृहं नीति ब्राह्मणं यं देवामनुष्येषूपवेषमाधारयन्त्ये अस्मन्वेत सस्तानस्मभ्यमिहाकुरु

वेषोपविद्धिनः प्रजां पुष्टि मशोधनं हि पदो नश्च तुष्यदो ध्रुवान न पगान् कुर्वित्यथाग्रेणा
 हवनीयं परी स दक्षिणतः स्वायतन उपविश्य पूर्ववत्तिरः पवित्रं पयस्वती रित्यप आ
 चम्य परिबिच्य समिध आद्ध्या सग्ने व्रत पते व्रत मन्वारिषंत दवाकं तन्मेराधि स्वाहा
 वायो व्रत पत आदित्य व्रत पते व्रताभां व्रत पते व्रत मन्वारिषमिति पुनः परिषिंचत्यथा
 पो त्या य यज्ञ स्वपुनरा लं भोजयति ॥ यज्ञो बभूव स आबभूव स प्रजये स वा दधे स
 देवानां मधिपतिर्वर्ध्वसो अस्मां अधिपती न्करोतु वयं स्याम पतयोरयीणां मित्य
 थ प्रादुः क्रम्य जयति गोमां अग्ने विमां अश्वी यज्ञो न वत्सरवा सदमिदं प्रमृष्य इडा
 वां एवो अस्सुरप्रजा वां दीधोरिषिः पृथुबुधः सभा वानिति ज्वाह्मणां स्तर्पित्वा
 इति संप्रेष्य त्यन्तं संस्कृत्य न दद्यान्नरा ब्राह्मणान् भोजयति यथोपपादवाग्नेयी

भिरग्नीन् प्र दक्षिणा कुर्यात्संतिष्ठत अमा वास्यं वापोर्णमास्यं वाहविर्दविः ॥ ॥
 ॥ २७ ॥ ॥ इति बोधायनीय दक्षिणोर्णमास प्रयोगः संपूर्णः ॥ श्रीरस्तु श्रीः ॥ च
 शके १७३७ युवाब्दे श्रावण कृष्ण पक्ष्यां भृगु वारे कलाभिधि ॥ जोगळे कशोपना
 मकं भवं केनालिखितं ॥ श्रीयज्ञनारायणार्पणमस्तु ॥ श्री अंकारेश्वर प्रसन्न

८०

१

१०

११

१२

१३

१४

१५

१६

१७

१८

१९

२०

२१

२२

२३

॥ॐ॥ इतिदर्शपूर्णमासप्रयोगः समाप्तः ॥ॐ॥